

Linux Professional Institute

LPIC-1

جلسه چهارم: مدیریت پراسس‌ها و آشنایی با سخت‌افزارها

در این جلسه:

ویدئو اول:

- آشنایی با سایت DistroWatch و kernel
- آشنایی با مفهوم پراسس‌ها
- آشنایی با مفهوم ترمینال‌ها
- مشاهده و مدیریت پراسس‌ها با دستور ps
- مشاهده و مدیریت پراسس‌ها با دستور top
- آشنایی با دستور stress و تست سخت‌افزار با استفاده از آن
- آشنایی اولیه با برنامه‌ی glances جهت مشاهده و مدیریت پراسس‌ها

ویدئو دوم:

- توضیح مفهوم پراسس‌های فور‌گراند و بک‌گراند
- تغییر اولویت پراسس‌ها
- ارسال سیگنال به پراسس‌ها
- صحبت در مورد مفاهیم متفاوت سخت‌افزاری
- آشنایی با دستورهای مدیریت و مشاهده‌ی سخت‌افزار
- آشنایی با ماژول‌های کرنل و چگونگی مدیریت آن

فهرست مطالب

۱	مقدمه
۱	آشنایی با وبسایت DistroWatch
۲	سایت کرنل لینوکس
۳	نوع ترمینال‌های لینوکس
۴	مشاهده‌ی پراسس‌های سیستم با استفاده از <i>ps</i>
۵	آپشن‌های <i>ps</i>
۷	جستجو میان پراسس‌ها
۷	مفهوم وضعیت پراسس‌ها
۸	مشاهده‌ی پراسس‌های سیستم با استفاده از <i>top</i>
۱۰	دستورهای Interactive برنامه‌ی <i>top</i>
۱۳	مشاهده‌ی پراسس‌های سیستم با استفاده از <i>glances</i>
۱۳	تست سخت‌افزار با استفاده از <i>stress</i>
۱۵	نظارت دستگاه‌های I/O با <i>iostat</i>
۱۵	آشنایی با مفهوم پراسس‌های Background و Foreground
۱۵	علامت امپرسند (&)
۱۷	قرار دادن یک برنامه‌ی در حال اجرا در بک‌گراند
۱۸	استفاده از <i>nohup</i> برای فرستادن یک دستور به بک‌گراند
۱۹	بستن یک پراسس در حال اجرا در بک‌گراند
۱۹	مدیریت اولویت پراسس‌ها
۲۰	اجرای یک پراسس با اولویت مورد نظر
۲۰	تغییر اولویت یک پراسس در حال اجرا
۲۱	ارسال سیگنال به پراسس‌ها
۲۱	ارسال سیگنال با استفاده از دستور <i>kill</i>
۲۲	ارسال سیگنال با استفاده از <i>killall</i>
۲۳	چگونگی عملکرد سخت‌افزارها در کامپیوتر
۲۳	BIOS
۲۳	UEFI

۲۴	اینترفیس‌های سخت‌افزاری
۲۴	دایرکتوری <i>/dev</i>
۲۵	دایرکتوری <i>/proc</i>
۲۵	مشاهده‌ی اطلاعات CPU
۲۶	مشاهده‌ی اطلاعات RAM
۲۶	دایرکتوری <i>/sys</i>
۲۷	دستورهای موجود برای کار کردن با سخت‌افزارها
۲۷	مشاهده‌ی اطلاعات هارددیسک و... با دستور <i>lsblk</i>
۲۷	مشاهده‌ی اطلاعات دستگاه‌های USB با استفاده از <i>lsusb</i>
۲۸	مشاهده‌ی اطلاعات دستگاه‌های PCI با استفاده از <i>lspci</i>
۲۸	ماژول‌های کرنل
۲۹	مشاهده‌ی ماژول‌های لود شده درون کرنل با <i>lsmod</i>
۳۰	به دست آوردن اطلاعات در مورد یک ماژول با <i>modinfo</i>
۳۰	اضافه و حذف کردن ماژول به کرنل با استفاده از <i>modprobe</i>

مقدمه

جلسه‌ی قبل به صورت خیلی ابتدایی با ابزار sed کار کردیم، کارت شبکه‌ی سیستم خود را تنظیم کردیم و همچنین یک سری فایل از طریق SFTP به سیستم خود منتقل کردیم. پس از آن به صورت مفصل در مورد روش‌های متفاوت نصب نرم‌افزار روی لینوکس صحبت کردیم و چگونگی بررسی یکپارچگی فایل‌های نصب شده را یاد گرفتیم. در این جلسه در مورد مدیریت پراسس‌ها در سیستم صحبت می‌کنیم و پس از آن، کمی در مورد سخت‌افزارهای سیستم و چگونگی مدیریت آنها در لینوکس صحبت می‌کنیم.

آشنایی با وبسایت DistroWatch

اگر به خاطر داشته باشید، گفتیم که برای لینوکس، توزیع‌های متفاوتی وجود دارد. اما از کجا می‌توانیم در مورد این توزیع‌های متفاوت اطلاعات به دست آوریم؟ از کجا می‌توانیم بفهمیم کدام توزیع معروف‌تر است، یا اصلاً از کجا بدانیم که هر توزیع، بر پایه‌ی چه توزیع دیگر ایجاد شده است؟ پاسخ همه‌ی این سوال‌ها در وبسایت [DistroWatch](https://distrowatch.com) می‌باشد. صفحه‌ی اصلی DistroWatch، نمایی شبیه تصویر ۱ دارد:

The screenshot shows the DistroWatch.com homepage. At the top, there's a navigation bar with links like Home Page, Headlines, Search, Sitemap, etc. Below that, there's a section for 'Latest Distributions' with a table listing various Linux distributions and their release dates. To the right, there's a 'News Filtering Options' section with dropdowns for Distribution, Release, Month, and Year. Below that, there's a 'Distribution Release: Ubuntu Budgie 20.04' section with a detailed announcement. To the right of the news section, there's a 'Page Hit Ranking' table showing the popularity of different distributions.

Date	Distribution	Version
04/24	IPFire	2.25-core144
04/23	Ubuntu	20.04
04/23	Ubuntu Studio	20.04
04/23	Ubuntu Budgie	20.04
04/23	Ubuntu MATE	20.04
04/23	Ubuntu Kylin	20.04
04/23	Xubuntu	20.04
04/23	Kubuntu	20.04
04/23	Lubuntu	20.04
04/23	Alpine	3.11.6
04/22	Linuxfx	10-beta5
04/22	Lite	5.0-rc1
04/20	Scientific	7.8
04/20	NixOS	20.03
04/20	FuryBSD	12.1-2020Q2
04/20	Absolute	20200419
04/18	SystemRescueCd	6.1.3

Rank	Distribution	HPD*
1	MX Linux	4512
2	Manjaro	3015
3	Mint	2563
4	Ubuntu	1739
5	Debian	1672
6	elementary	1527
7	Sols	1275
8	Zorin	1137
9	Fedora	1060
10	deepin	998
11	KDE neon	907
12	antiX	847
13	Pop!_OS	824
14	ArcoLinux	739
15	Arch	721
16	PCLinuxOS	721
17	CentOS	709

تصویر ۱ - صفحه‌ی اصلی وبسایت DistroWatch

همانطور که می‌بینید، سایت DistroWatch، اخبار مربوط به منتشر شدن یا آپدیت شدن یک توزیع، لیستی از معروف‌ترین توزیع‌ها و... را به ما نمایش می‌دهد. ما می‌توانیم نام توزیع مورد نظر خود را در این سایت جستجو کنیم و اطلاعات متفاوتی نظیر:

- نوع سیستم عامل (لینوکس، BSD و...)
- توزیع بر پایه‌ی چه توزیعی می‌باشد (Debian، Red Hat و...)
- کشور ایجاد کننده
- موارد استفاده (سرور، دسکتاپ و...)
- و...

نمونه‌ای از اطلاعاتی که DistroWatch در مورد یک توزیع به ما می‌دهد را در تصویر ۲ می‌بینید:

CentOS
Last Update: 2020-02-17 11:17 UTC

اطلاعات کلی

- OS Type: [Linux](#)
- Based on: [Fedora](#), [Red Hat](#)
- Origin: [USA](#)
- Architecture: [aarch64](#), [ppc64le](#), [x86_64](#)
- Desktop: [GNOME](#), [KDE](#)
- Category: [Desktop](#), [Live Medium](#), [Server](#)
- Status: [Active](#)
- Popularity: [17 \(709 hits per day\)](#)

CentOS as a group is a community of open source contributors and users. Typical CentOS users are organisations and individuals that do not need strong commercial support in order to achieve successful operation. CentOS is 100% compatible rebuild of the Red Hat Enterprise Linux, in full compliance with Red Hat's redistribution requirements. CentOS is for people who need an enterprise class operating system stability without the cost of certification and support.

Popularity (hits per day): 12 months: [14 \(707\)](#), 6 months: [17 \(709\)](#), 3 months: [19 \(674\)](#), 4 weeks: [20 \(637\)](#), 1 week: [26 \(648\)](#)

Average visitor rating: [8.35/10](#) from [78 review\(s\)](#).

اطلاعاتی نظیر وبسایت توزیع، صفحه‌ی دانلود و...

CentOS Summary	
Distribution	CentOS
Home Page	http://www.centos.org/
Mailing Lists	http://wiki.centos.org/GettingHelp/ListInfo
User Forums	https://www.centos.org/forums/
Alternative User Forums	http://wiki.centos.org/
Documentation	http://wiki.centos.org/
Screenshots	DistroWatch Gallery
Screencasts	
Download Mirrors	http://www.centos.org/download/ http://www.centos.org/download/mirrors/
Bug Tracker	http://bugs.centos.org/
Related Websites	Wikipedia • CentOS Italy • CentOS Thailand
stream:	DedoImedo
8 x:	DistroWatch • DedoImedo
7 x:	DarkDuck • DedoImedo • HTML.it (Italian) • LWN • DedoImedo
6 x:	DistroWatch • ZDNet Blogs • LinuxBSDos • DedoImedo
Reviews	

تصویر ۲ - کسب اطلاعات در مورد یک توزیع

سایت کرنل لینوکس

همانطور که می‌دانید، لینوکس به تنهایی یک سیستم‌عامل نیست، بلکه یک کرنل است که در کنار سایر ابزارها، تبدیل به یک سیستم‌عامل می‌شود. اگر به خاطر داشته باشید، با دستور `uname`، می‌توانستیم اطلاعات متفاوتی در مورد سیستم خود به دست آوریم. یکی از این اطلاعات، نسخه‌ی کرنل لینوکس می‌باشد. برای مشاهده‌ی نسخه‌ی کرنل سیستم، از آپشن ۲ - استفاده می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# uname -r
3.10.0-1062.el7.x86_64
```

همانطور که می‌بینید، نسخه‌ی کرنل نصب شده روی سیستم ما، ۳.۱۰ می‌باشد. شاید برایتان سوال باشد که از کجا می‌توانید اطلاعاتی در مورد نسخه‌های کرنل به دست آورید، یا حتی کرنل را برای خودتان دانلود کنید. سایت kernel.org، اطلاعاتی در مورد آخرین نسخه‌های کرنل را در اختیار ما قرار می‌دهد و ما می‌توانیم از طریق این وبسایت، سورس کد کرنل را به صورت کامل دانلود کنیم. صفحه‌ای اصلی این وبسایت نمایی نظیر تصویر ۳ دارد:

Protocol Location

HTTP <https://www.kernel.org/pub/>

GIT <https://git.kernel.org/>

RSYNC <rsync://rsync.kernel.org/pub/>

Latest Stable Kernel: **5.6.7**

جدیدترین نسخه‌ی کرنل

mainline:	5.7-rc2	2020-04-19	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse]
stable:	5.6.7	2020-04-23	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
stable:	5.5.19 [EOL]	2020-04-21	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	5.4.35	2020-04-23	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	4.19.118	2020-04-23	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	4.14.177	2020-04-24	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	4.9.220	2020-04-24	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	4.4.220	2020-04-24	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
longterm:	3.16.82	2020-02-11	[tarball]	[pgp]	[patch]	[inc. patch]	[view diff]	[browse] [changelog]
linux-next:	next-20200424	2020-04-24						[browse]

تصویر ۳ - صفحه‌ی اصلی سایت kernel.org

همانطور که می بینید، آخرین نسخه ی کرنل، نسخه ی ۵.۶.۷ می باشد. اما روی سیستم ما که CentOS 7 می باشد، نسخه ی ۳.۱۰ کرنل نصب شده است. این که چه نسخه ای از کرنل در یک توزیع استفاده شود، بستگی به تصمیم توسعه دهندگان آن دارد. مثلا نسخه ی کرنل CentOS 7، هیچ وقت از ۳ بالاتر نمی رود. ما با اجرای دستور yum update و آپدیت کردن کرنل، فقط minor version کرنل را آپدیت می کنیم، اما نمی توانیم major version کرنل را آپدیت کنیم (منظور از major version، اولین رقمی که در عدد نسخه ی کرنل می بینید می باشد). یکی از دلایل این امر، stability می باشد. همانطور که می دانید در سرورها، stability مهم ترین فاکتور می باشد و آپدیت کردن کرنل می تواند روی سرویس ها و نرم افزارهایی که روی سیستم اجرا می کنیم، تاثیر بگذارد. یعنی ممکن است یک سروری که به صورت کاملا صحیح کار می کند، پس از آپدیت کرنل به آخرین نسخه، کاملا از کار بیافتد و مشکلات compatibility و... به وجود آورد.

نکته: آپدیت کردن کرنل از طریق yum معمولا برای سیستم مشکلی ایجاد نمی کند، اما کامپایل کردن کرنل و آپدیت آن به صورت دستی، نه تنها کار دشواری می باشد، بلکه به احتمال زیاد سرور شما را از کار خواهد انداخت.

کرنل لینوکس طبیعتی ماژولار دارد و ما می توانیم یک سری از ماژول ها را به آن اضافه کنیم یا یک سری ماژول را از آن حذف کنیم. مثلا اگر به یک فایل سیستم خاص احتیاج نداشته باشیم، می توانیم ماژول آن را از روی کرنل حذف کنیم، یا مثلا اگر بخواهیم از طریق لینوکس به سیستم های دیگر تونل GRE بزنیم، باید ماژول آن را به کرنل اضافه کنیم. بعدا با این مسئله بیشتر آشنا می شویم.

نوع ترمینال های لینوکس

هر وقت یک سیستم لینوکسی را روشن می کنیم، برای استفاده از Command Line آن، باید به یک ترمینال متصل شویم. در واقع دلیلی که ما می توانیم در لینوکس دستورهای متفاوت را تایپ کنیم این است که هر وقت سیستم خود را روشن می کنیم، یا حتی به سیستم خود SSH می زنیم، به یک ترمینال متصل می شویم. اما چه تفاوتی بین استفاده ی از ترمینال در صفحه ی ماشین مجازی یا استفاده از ترمینال با اتصال SSH می باشد؟ اگر مستقیما از طریق ماشین مجازی به ترمینال متصل شویم، از طریق TTY به ترمینال متصل شده ایم. اگر از طریق SSH، xterm یا هر برنامه ی دیگری به ترمینال سیستم متصل شویم، از طریق pty به سیستم متصل شده ایم. با استفاده از دستور who، می توانیم طریقه ی اتصال به ترمینال را بفهمیم. مثلا اگر مستقیما در ماشین مجازی این دستور را تایپ کنیم، با خروجی زیر مواجه می شویم:

```
[root@localhost ~]# who
root      tty1      2020-04-27 23:37
```

همانطور که می بینید، سیستم به ما می گوید که ما از طریق tty1 به ترمینال متصل شده ایم. این امر به ما نشان می دهد که به صورت مستقیم در حال تایپ در ترمینال هستیم یا به عبارت دیگر، انگار لینوکس را روی یک سیستم فیزیکی نصب کرده ایم و با کیبورد و مانیتور در حال تعامل با آن هستیم. اما منظور از عدد 1 پس از tty چیست؟ ما می توانیم در لینوکس به صورت همزمان، از ۶ عدد ترمینال tty متفاوت استفاده کنیم. برای رفتن به یک tty دیگر، مثل tty2، کافی است داخل ماشین مجازی خود، دکمه ی Ctrl+Shift+F2 را بزنید. در این حالت، شما وارد tty2 می شوید و می توانید در این ترمینال بار دیگر login کرده و از سیستم استفاده کنید.

بیا یاد بار دیگر دستور who را اجرا کنیم:

```
[root@localhost ~]# who
root      tty1      2020-04-27 23:37
root      tty2      2020-04-27 23:41
```

همانطور که می بینید، اکنون دو ترمینال متفاوت در حال استفاده از سیستم می باشند. در CentOS، ما می توانیم ۶ ترمینال tty به صورت همزمان داشته باشیم.

نکته: برای رفتن به سایر ترمینال های tty یا جابه جایی بین آنها، کافی است دکمه ی Ctrl + Shift و دکمه های F1 تا F6 را به صورت همزمان بزنید. دکمه های F1 تا F6، به ترتیب نشان دهنده ی tty1 تا tty6 می باشند.

اما tty تنها روش اتصال به ترمینال لینوکس نیست. ما می توانیم به با استفاده از یک برنامه ی جانبی، ترمینال را emulate کنیم. برنامه هایی نظیر xterm، ssh (در سیستم های لینوکسی که GUI دارند) و... یک ترمینال را روی سیستم emulate می کنند. اگر به سیستم SSH بزنیم و سپس دستور who را اجرا کنیم، با چنین خروجی مواجه می شویم:

```
[root@localhost ~]# who
root      tty1      2020-04-27 23:37
root      pts/0      2020-04-27 23:44 (192.168.1.108)
root      tty2      2020-04-27 23:41
```

همانطور که می بینید، یک ترمینال جدید با نام pts/0 به این لیست اضافه شده است. هر وقت از طریق SSH، telnet یا مثلا رابط گرافیکی به سیستم متصل شویم، ارتباط ما با ترمینال از طریق pts خواهد بود. برای این که بدانیم چه تعداد ترمینال pts می توانیم داشته باشیم، می توانیم به فایل زیر نگاه کنیم:

```
[root@localhost ~]# cat /proc/sys/kernel/pty/max
4096
```

همانطور که می بینید، ما می توانیم ۴۰۹۶ ترمینال pts به صورت همزمان داشته باشیم. البته این مقدار را می توان تغییر داد ولی ما فعلا به آن نمی پردازیم.

مشاهده ی پراسس های سیستم با استفاده از ps

در هر لحظه، ده ها برنامه روی لینوکس در حال اجرا می باشند. در لینوکس، ما به هر برنامه ی در حال اجرا، پراسس (Process) می گوئیم. لینوکس به هر پراسس یک شماره به نام PID (Process ID) اختصاص می دهد و هر پراسس را با توجه به PID آن، مدیریت می کند.

ما می توانیم با استفاده از دستور ps، پراسس هایی که در حال حاضر روی سیستم اجرا هستند را ببینیم:

```
[root@localhost ~]# ps
  PID TTY          TIME CMD
 1271 pts/0        00:00:00 bash
 1286 pts/0        00:00:00 ps
```

دستور ps به صورت پیش فرض، فقط پراسس هایی که توسط شل کنونی اجرا شده اند را به ما نشان می دهد. همانطور که می بینید ما روی شل کنونی، فقط برنامه یا پراسس bash و ps را اجرا کرده ایم. اگر به خروجی دقت کنید، می بینید که خروجی به ۴ ستون تقسیم شده است:

- **PID:** نشان دهنده ی شماره ی اختصاص داده شده به پراسس می باشد.
- **TTY:** نشان دهنده ی نوع ترمینالی (مثلا tty، pts و...) است که آن پراسس را استارت زده است.

- **TIME**: نشان دهنده‌ی CPU Time مصرف شده توسط آن پراسس می‌باشد.
- **CMD**: نشان دهنده‌ی نام آن دستور یا پراسس می‌باشد.

آپشن‌های ps

دستور ps می‌تواند سه نوع آپشن از ما دریافت کند:

- آپشن‌های یونیکسی که با - شروع می‌شوند.
- آپشن‌های BSD که نیازی به - ندارند.
- آپشن‌های GNU که با -- شروع می‌شوند.

این بدین معناست که ما می‌توانیم آپشن‌های خیلی زیادی به دستور ps بدهیم. بسیاری از ادمین‌های لینوکس آپشن‌های مورد علاقه‌ی خود را گلچین می‌کنند و همیشه از آن استفاده می‌کنند. پیشنهاد می‌شود برای آشنایی با آپشن‌های ps، صفحه‌ی manpage آن را مطالعه کنید. برای مشاهده‌ی همه‌ی پراسس‌هایی که روی سیستم در حال اجرا هستند، می‌توانیم از آپشن یونیکسی -ef استفاده کنیم:

```
[root@localhost ~]# ps -ef
UID          PID    PPID  C STIME TTY          TIME CMD
...
root           2         0  0  23:50 ?        00:00:00 [kthreadd]
root           3         2  0  23:50 ?        00:00:00 [kworker/0:0]
root           4         2  0  23:50 ?        00:00:00 [kworker/0:0H]
root           5         2  0  23:50 ?        00:00:00 [kworker/u256:0]
root           6         2  0  23:50 ?        00:00:00 [ksoftirqd/0]
...
postfix    1180    1162   0  23:51 ?        00:00:00 qmgr -l -t unix -u
root      1272    1010   0  23:52 ?        00:00:00 sshd: root@pts/0
root      1276    1272   0  23:52 pts/0    00:00:00 -bash
root      1300    1276   0  23:56 pts/0    00:00:00 ps -ef
```

این آپشن اطلاعات مناسبی را در مورد پراسس‌های سیستم به ما می‌دهد:

- **UID**: کاربری که این پراسس را اجرا کرده است.
- **PID**: شماره پراسس.
- **PPID**: شماره‌ی پراسسی که این پراسس را استارت زده است. (این عدد، در صورتی که پراسس توسط یک پراسس دیگر ایجاد شده باشد وجود خواهد داشت).
- **C**: میزان استفاده از CPU در طول عمر پراسس
- **STIME**: زمان شروع پراسس
- **TTY**: ترمینالی که این پراسس را استارت زده است.

اگر دقت کنید می‌بینید که مقدار tty برخی از پراسس‌ها، ? می‌باشد. این بدین معنی است که این پراسس، وابسته به هیچ ترمینالی نیست. اهمیت این امر زمانی مشخص می‌شود که بدانید با بسته شدن یک ترمینال، کلیدهای پراسس‌هایی که درون آن ترمینال استارت شده باشند، از بین خواهند رفت. حال فرض کنید شما با SSH به سیستم متصل شده‌اید، یک وب سرور را کانفیگ کرده‌اید و سپس آن را در محیط کاری اعمال کرده‌اید. اگر پراسس مربوط به وب سرور به محض قطع کردن ارتباط SSH از بین برود، شما به مشکل بر می‌خورید. به همین

دلیل، برخی از پراسس‌های سیستمی، مقدار TTY برابر با علامت ؟ خواهند داشت تا از وقوع همچنین مشکلی جلوگیری کنند.

• **CMD**: نام دستور یا برنامه‌ای که این پراسس را استارت زده است. به عبارت دیگر، نام پراسس می‌باشد.

یکی دیگر از آپشن‌های معروف ps، آپشن aux می‌باشد. این آپشن بسیار شبیه به آپشن ef - می‌باشد، با این تفاوت که اطلاعات بیشتری نظیر میزان استفاده از RAM و... را نیز به ما نشان می‌دهد:

```
[root@localhost ~]# ps aux
```

USER	PID	%CPU	%MEM	VSZ	RSS	TTY	STAT	START	TIME	COMMAND
...										
root	2	0.0	0.0	0	0	?	S	23:12	0:00	[kthreadd]
root	3	0.0	0.0	0	0	?	S<	23:12	0:00	[kworker/0:0H]
root	4	0.0	0.0	0	0	?	S	23:12	0:00	[kworker/u256:0]
root	5	0.0	0.0	0	0	?	S	23:12	0:00	[ksoftirqd/0]
...										

همانطور که می‌بینید، خروجی این دستور بسیار شبیه به خروجی ef - ps می‌باشد، البته چند ستون جدید دارد که به شرح زیر می‌باشند:

- **%CPU**: مقدار CPU مصرفی توسط پراسس.
- **%MEM**: مقدار RAM مصرفی توسط پراسس.
- **VSZ**: مقدار virtual memory مصرفی توسط پراسس (در واحد بایت).
- **RSS**: مقدار RAM واقعی مصرفی (non-swappable) توسط این پراسس.
- **STAT**: وضعیت یا State پراسس.

در نمونه‌ی بالا، مقدار S و S< را در این ستون مشاهده می‌کنید. S یعنی این پراسس در حالت sleep mode قرار گرفته است (یا به شکل صحیح‌تر، پراسس در حالت interruptible sleep می‌باشد. جلوتر در مورد این مفهوم صحبت می‌کنیم.) و منتظر یک اتفاق برای فعال شدن می‌باشد. علامت < جلوی وضعیت، نشان‌دهنده‌ی داشتن اولویت بالا می‌باشد. برای پیدا کردن مفهوم سایر STAT‌ها، به manpage دستور ps مراجعه کنید.

با اضافه کردن آپشن forest - -، می‌توانیم پراسس‌ها را به صورت سلسله‌مراتبی ببینیم این امر به ما کمک می‌کند تا بفهمیم چه پراسسی، فرزند کدام پراسس می‌باشد، یا به عبارت دیگر، هر پراسس توسط چه پراسس دیگری اجرا شده است. برای مثال:

```
[root@localhost ~]# ps aux
```

USER	PID	%CPU	%MEM	VSZ	RSS	TTY	STAT	START	TIME	COMMAND
...										
root	1287	0.0	0.5	158932	5608	?	Ss	23:35	0:00	_ sshd: root@pts/0
root	1291	0.0	0.2	115584	2132	pts/0	Ss	23:35	0:00	__ -bash
root	1336	0.0	0.1	155508	1936	pts/0	R+	23:35	0:00	___ ps aux --forest
...										

اگر به ستون COMMAND نگاه کنید، می‌بینید که در یک ساختار سلسله‌مراتبی، به ما گفته شده که پراسس sshd، پراسس bash را استارت زده و پراسس bash هم پراسس forest - - ps aux را اجرا کرده است. دلیل این است که ما از طریق SSH به سیستم متصل شده‌ایم، پس به همین دلیل پراسس sshd فعال شده است، سپس از آنجایی که هنگام اتصال SSH نیاز به یک شل داریم، پراسس sshd، bash را استارت زده و ما هم

درون bash، دستور ps aux --forest را وارد کردیم، پس bash، پراسس ps aux --forest را استارت زده است.

جستجو میان پراسس‌ها

برای جستجو میان پراسس‌ها هنگام استفاده از ps، می‌توانیم از دوست قدیمی خود، grep، استفاده کنیم. مثلاً فرض کنید ما دنبال پراسس‌های مربوط به postfix هستیم. در چنین حالتی، دستور ps را به صورت زیر اجرا می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# ps -ef | grep postfix
root      1149      1      0   00:18    ?        00:00:00 /usr/libexec/postfix/master -w
postfix   1166    1149      0   00:18    ?        00:00:00 pickup -l -t unix -u
postfix   1167    1149      0   00:18    ?        00:00:00 qmgr -l -t unix -u
root      1303    1274      0   00:34 pts/0    00:00:00 grep --color=auto postfix
```

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور ps و grep، هر پراسسی که مربوط به postfix بود را بیرون کشیدیم. توجه کنید که هنگام استفاده از grep برای جستجو در خروجی ps، پراسس برنامه‌ی grep نیز به شما بازگردانده می‌شود (این نکته را در خط آخر خروجی می‌بینید)، پس وجود برنامه‌ی grep در خروجی را با اجرا بودن پراسس مورد جستجو اشتباه نگیرید.

مفهوم وضعیت پراسس‌ها

پراسس‌هایی که درون virtual memory قرار گرفته باشند، sleeping processes نامیده می‌شوند. کرنل پراسسی که منتظر یک رویداد باشد را در حالت sleep mode قرار می‌دهد. زمانی که آن رویداد اتفاق بیفتد، کرنل یک سیگنال به پراسس می‌فرستد. اگر پراسس در حالت interruptible sleep باشد، سیگنال را دریافت کرده و اصطلاحاً بیدار می‌شود. اگر پراسس در حالت uninterruptible sleep قرار داشته باشد، فقط در اثر یک رویداد خارجی، مثل اتصال یک سخت‌افزار جدید به سیستم، بیدار می‌شود. در این حالت هر سیگنال دیگری که به پراسس ارسال شده باشد ذخیره شده و زمانی که پراسس بیدار شود، به آن سیگنال‌ها پاسخ می‌دهد.

اگر یک پراسس فرزند، پایان یافته باشد اما پراسس والد آن به دلیل رفتن در حالت sleep mode، پایان یافتن آن پراسس را تصدیق نکرده باشد، پراسس فرزند در وضعیت zombie قرار می‌گیرد؛ یعنی که این پراسس در یک برزخ بین اجرا بودن و پایان یافتن قرار می‌گیرد و تا زمانی که پراسس والد پایان یافتن آن را تصدیق نکند، در همین وضعیت باقی می‌ماند.

اگر به خروجی ps aux یا ps -ef نگاه کنید، می‌بینید که در ستون CMD، برخی از دستورهای درون براکت [ ] قرار دارند. این دستورهای هستند که به دلیل inactive بودن، در حالت sleep mode قرار دارند و لینوکس آنها را از روی RAM، به بخش virtual memory موجود در هارد دیسک منتقل کرده است.

نکته: دستور ps، فقط یک snapshot از پراسس‌های در حال اجرا به ما نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، پراسس‌ها را به صورت زنده به ما نشان نمی‌دهد (بر خلاف Task Manager ویندوز). برای مشاهده‌ی پراسس‌ها به صورت زنده، باید به سراغ دستورهای دیگر برویم.

مشاهده‌ی پراسس‌های سیستم با استفاده از top

برای مشاهده و مدیریت کلیه‌ی پراسس‌های در حال اجرا روی سیستم به صورت زنده، از دستور top استفاده می‌کنیم. مشاهده‌ی وضعیت پراسس‌ها به صورت زنده، به ما کمک می‌کند که پراسس‌ها را بهتر مدیریت کنیم. مثلاً اگر سیستم کند شده باشد و بخواهیم ببینیم کدام پراسس رفتاری غیر معمول از خود نشان می‌دهد، باید از دستور top استفاده کنیم، چرا که مشاهده‌ی رفتار واقعی یک پراسس با استفاده از دستور ps، کار دشواری می‌باشد.

به محض وارد کردن این دستور، با نمایی نظیر تصویر ۸ مواجه می‌شویم:

```
[root@localhost ~]# top
top - 13:46:29 up 2:42, 1 user, load average: 0.00, 0.01, 0.05
Tasks: 94 total, 1 running, 92 sleeping, 1 stopped, 0 zombie
%Cpu(s):  0.0 us,  0.0 sy,  0.0 ni,100.0 id,  0.0 wa,  0.0 hi,  0.0 si,  0.0 st
KiB Mem : 995748 total, 715940 free, 168500 used, 111308 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free,  0 used, 696332 avail Mem

  PID USER      PR  NI  VIRT  RES  SHR  S  %CPU  %MEM    TIME+  COMMAND
 1291 root        20   0    0     0    0   0   S   0.3   0.0   0:13.18 kworker/0:2
    1 root        20   0 127940 6504 4104   S   0.0   0.7   0:04.95 systemd
    2 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.01 kthreadd
    4 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 kworker/0:0H
    5 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.30 kworker/u256:0
    6 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.38 ksoftirqd/0
    7 root        rt    0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 migration/0
    8 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 rcu_bh
    9 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:01.81 rcu_sched
   10 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 lru-add-drain
   11 root        rt    0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.25 watchdog/0
   13 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 kdevtmpfs
   14 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 netns
   15 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 khungtaskd
   16 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 writeback
   17 root        0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 kintegrityd
   18 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 bioset
   19 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 bioset
   20 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 bioset
   21 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 kblockd
   22 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 md
   23 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 edac-poller
   24 root         0 -20    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 watchdogd
   30 root        20   0    0     0    0   0   S   0.0   0.0   0:00.00 kswapd0
```

تصویر ۸- مشاهده‌ی پراسس‌ها با استفاده از دستور top

top اطلاعات زیادی در مورد پراسس‌های سیستم به ما می‌دهد، پس بیایید مفهوم تک‌تک قسمت‌هایی که در تصویر ۸ مشخص کرده‌ایم را بررسی کنیم:

- ①: این بخش ساعت کنونی سیستم، مدت زمان روشن بودن سیستم، تعداد کاربرانی که در سیستم login کرده‌اند و متوسط بار (load average) روی سیستم را نشان می‌دهد.

اگر دقت کنید، جلوی load average سه عدد می‌بینید. این سه عدد، به ترتیب نشان‌دهنده‌ی متوسط بار روی سیستم در ۱ دقیقه، ۵ دقیقه و ۱۵ دقیقه‌ی اخیر می‌باشند. مقدار متوسط بار در ۱ دقیقه‌ی اخیر ممکن است گاهی از اوقات زیاد باشد، که این امر طبیعی است؛ اما اگر مقدار متوسط بار در ۱۵ دقیقه‌ی اخیر زیاد باشد، به احتمال زیاد سیستم مشکلی دارد.

- ②: این بخش نشان دهنده‌ی اطلاعات کلی در مورد پراسس‌ها می‌باشد. در این بخش، به ترتیب تعداد پراسس‌ها، تعداد پراسس‌های در حال اجرا، تعداد پراسس‌های در وضعیت sleeping و تعداد پراسس‌های zombie به ما نشان داده می‌شود.

منظور از task، همان پراسس‌ها می‌باشد.

- (3): این بخش نشان دهنده‌ی اطلاعات کلی در مورد CPU در یک مدت زمان خاص می‌باشد. `top`، اطلاعاتی که در مورد CPU می‌دهد را به چند بخش تقسیم می‌کند:
  - `us`: میزان CPU مصرفی برای اجرای فرمان‌های کاربر (یعنی هر پراسسی که متعلق به کرنل نباشد، مثلاً وب‌سرورها، دیتابیس‌ها و...)
    - `sy`: میزان CPU مصرفی برای اجرای کرنل و پراسس‌های مربوط به آن.
    - `ni`: میزان CPU مصرفی برای اجرای پراسس‌هایی که اولویتشان توسط کاربر دستکاری شده است.
    - `id`: میزان `idle` بودن CPU را به ما نشان می‌دهد. در تصویر ۸، عدد ۱۰۰ را در مقابل این شاخص می‌بینید. این یعنی CPU در چند لحظه‌ی گذشته، در ۱۰۰٪ اوقات در حالت `idle` به سر می‌برده است.
    - `wa`: میزان زمانی که CPU در انتظار تمام شدن یک عملیات توسط یک دستگاه I/O (مثل هارد دیسک) بوده است را نشان می‌دهد.

سرعت انجام عملیات دستگاه‌های I/O سیستم، مثل هارد دیسک، در مقایسه با سرعت CPU بسیار آهسته می‌باشد و بعضاً وقتی CPU دستور انجام یک عمل را به یکی از این دستگاه‌ها می‌دهد، مجبور است منتظر اتمام آن عمل توسط آن دستگاه بماند. در واقع `wa`، مدت زمانی که CPU در این حالت به سر می‌برد را نشان می‌دهد. اگر جلوی `wa` به مدت طولانی عدد ۱۰۰ را ببینید، به احتمال زیاد هارد دیسک شما یک مشکلی دارد یا از نظر سرعت، مناسب کار شما نیست.
    - `hi`: میزان زمانی که CPU برای `handle` کردن `interrupt`‌های سخت‌افزاری صرف کرده است را نشان می‌دهد.
    - هر وقت یک سخت‌افزار به CPU نیاز داشته باشد، با ارسال یک اینترپت به CPU، از CPU می‌خواهد که عملیات کنونی را رها کرده و به اینترپت اعمال شده پاسخ دهد.
    - `si`: میزان زمانی که CPU برای پاسخ به اینترپت‌های نرم‌افزاری صرف کرده است را نشان می‌دهد.
    - `st`: این شاخص در محیط‌های مجازی‌سازی شده معنی دارد. این شاخص، نشان دهنده‌ی میزان زمانی است که CPU واقعی در اختیار ماشین مجازی کنونی نبوده است.
- (4): در این بخش اطلاعات مربوط به حافظه‌ی RAM سیستم به ما داده می‌شود. در خط اول، به ترتیب اطلاعاتی در مورد حجم کل RAM، میزان حجم خالی در RAM، میزان حجم استفاده شده از RAM و در نهایت، میزان RAM مصرفی توسط `buffer` و `cache` به ما نشان داده می‌شود. در خط دوم، اطلاعاتی در مورد `Swap Memory` سیستم به ما داده می‌شود.

اگر بخواهیم خیلی ساده در مورد آن صحبت کنیم، می‌توانیم بگوییم که swap بخشی از هارد دیسک است که سیستم از آن به عنوان RAM استفاده می‌کند. البته سرعت حافظه‌ی swap بسیار کمتر از RAM می‌باشد.

• ⑤: در این بخش اطلاعات جزئی در مورد همه‌ی پراسس‌ها به ما نشان داده می‌شود. معنی هر کدام از ستون‌ها به صورت زیر می‌باشد:

- **PID**: شماره‌ی پراسس.
  - **USER**: کاربری که پراسس را استارت زده است.
  - **PR**: اولویت پراسس.
  - **NI**: مقدار nice پراسس.
- nice در سیستم‌های لینوکسی برنامه‌ای است که می‌تواند اولویت یک پراسس را تغییر دهد. تفاوت بین PR و NI در این است که PR اولویت حقیقی پراسس را نشان می‌دهد و NI چیزی است که به کرنل می‌گوید این پراسس، باید چه اولویتی داشته باشد. مقدار nice، مقدار PR را تغییر می‌دهد. بعداً با nice و مفهوم اولویت بیشتر آشنا می‌شویم.
- **VIRT**: میزان حافظه‌ی مجازی استفاده شده توسط این پراسس.
  - **RES**: میزان حافظه‌ی RAM در حال استفاده توسط پراسس.
  - **SHR**: میزان حافظه‌ای که پراسس با سایر پراسس‌ها به اشتراک گذاشته است.
  - **S**: وضعیت (status) پراسس
    - **D**: پراسس در حالت interruptible sleep قرار دارد.
    - **I**: پراسس در حالت idle قرار دارد.
    - **R**: پراسس در حال اجرا (running) است.
    - **S**: پراسس در حالت sleep قرار دارد.
    - **T**: پراسس stop یا trace شده است.
    - **Z**: پراسس در حالت زامبی قرار دارد (☺☹).
  - **%CPU**: میزان CPU مصرفی توسط پراسس.
  - **%MEM**: میزان حافظه‌ی RAM مصرفی توسط پراسس.
  - **TIME+**: کل میزان CPU Time مصرفی توسط پراسس از زمان استارت شدن.
  - **COMMAND**: دستوری که این پراسس را استارت زده یا همان نام پراسس.

نکته: top به صورت پیش‌فرض، پراسس‌ها را بر حسب میزان %CPU در جدول خود مرتب می‌کند.

دستورهای Interactive برنامه‌ی top

top یک برنامه‌ی interactive می‌باشد، یعنی با زدن دکمه‌های کیبورد، می‌توانیم به آن دستورهایی بدهیم. در این بخش با برخی از این دکمه‌ها و عملکرد آنها آشنا می‌شویم، اما برای داشتن لیست کاملی از این دکمه‌ها و عملکردشان، بهتر است به manpage این برنامه مراجعه کنید.

با زدن دکمه‌ی 1 روی کیبورد، می‌توانیم تعداد Core های CPU و میزان استفاده از هر هسته را مشاهده کنیم. همانطور که در تصویر ۵ می‌بینید، ابتدا اطلاعات CPU به صورت %CPU(s) نمایش داده شده بود و پس از زدن دکمه‌ی 1، اطلاعات CPU به تفکیک هر هسته نشان داده شد.

قبل از زدن 1

```
top - 13:58:36 up 2:51, 1 user, load average: 0.00, 0.01, 0.05
Tasks: 93 total, 1 running, 92 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu(s): 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
```

پس از زدن 1

```
top - 10:03:03 up 8 min, 1 user, load average: 0.00, 0.06, 0.05
Tasks: 118 total, 3 running, 115 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu0 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu1 : 0.0 us, 0.5 sy, 0.0 ni, 99.5 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu2 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu3 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
```

تصویر ۵- اطلاعات ردیف CPU قبل و بعد از زدن دکمه‌ی 1

با زدن دکمه‌ی Z، خروجی top رنگ آمیزی می‌شود:

```
top - 14:22:27 up 3:14, 1 user, load average: 0.00, 0.01, 0.05
Tasks: 93 total, 2 running, 91 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu(s): 0.8 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 99.2 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
KiB Mem : 995748 total, 714008 free, 170444 used, 111296 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 694392 avail Mem
```

PID	USER	PR	NI	VIRT	RES	SHR	S	%CPU	%MEM	TIME+	COMMAND
1374	root	20	0	161888	2184	1540	R	0.8	0.2	0:01.63	top
1	root	20	0	127940	6500	4104	S	0.0	0.7	0:05.74	systemd
2	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.01	kthreadd
4	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kworker/0:0H
5	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.11	kworker/u256:0
6	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.20	ksoftirqd/0
7	root	rt	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	migration/0
8	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	rcu_bh
9	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:01.85	rcu_sched
10	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	lru-add-drain
11	root	rt	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.28	watchdog/0
13	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kdevtmpfs
14	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	netns
15	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	khungtaskd
16	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	writeback
17	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kintegrityd
18	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	bioaset
19	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	bioaset
20	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	bioaset
21	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kblockd
22	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	md
23	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	edac-poller
24	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	watchdogd
30	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kswapd0

تصویر ۶- خروجی top پس از زدن دکمه‌ی Z

با زدن دکمه‌ی C، می‌توانیم نام کامل و آپشن‌های دستوری که پراسس را استارت زده را در ستون COMMAND مشاهده کنیم. مثلاً در تصویر ۷ اگر به محتویات ستون COMMAND نگاه کنید، می‌بینید که قبل از زدن دکمه‌ی C، فقط نام systemd در ستون COMMAND نوشته شده بود، اما پس از زدن دکمه‌ی C، آدرس دقیق آن و آپشن‌هایی که پراسس systemd با آن استارت شده بود به ما نمایش داده شد.

PID	USER	PR	NI	VIRT	RES	SHR	S	%CPU	%MEM	TIME+	COMMAND
1	root	20	0	127940	6500	4104	S	0.0	0.7	0:05.63	systemd
2	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.01	kthreadd
4	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	kworker/0:0H
5	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.01	kworker/u256:0
6	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.12	ksoftirqd/0
7	root	rt	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	migration/0
8	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	rcu_bh
9	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:01.52	rcu_sched

قبل از زدن C

PID	USER	PR	NI	VIRT	RES	SHR	S	%CPU	%MEM	TIME+	COMMAND
25	root	20	0	0	0	0	S	0.3	0.0	0:08.38	[kworker/0:1]
1307	root	20	0	161916	2184	1540	R	0.3	0.2	0:00.03	top
1	root	20	0	127940	6500	4104	S	0.0	0.7	0:05.63	/usr/lib/systemd/systemd --switched-root --systemd
2	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.01	[kthreadd]
4	root	0	-20	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	[kworker/0:0H]
5	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.01	[kworker/u256:0]
6	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.12	[ksoftirqd/0]
7	root	rt	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	[migration/0]
8	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:00.00	[rcu_bh]
9	root	20	0	0	0	0	S	0.0	0.0	0:01.52	[rcu_sched]

پس از زدن C

تصویر ۷- محتویات ستون COMMAND قبل و بعد از زدن دکمه‌ی C

با زدن دکمه‌ی L، می‌توانیم نام کاربر مورد نظر را وارد کرده تا فقط پراسس‌هایی که توسط آن کاربر استارت شده را مشاهده کنیم:

```
top - 14:24:59 up 3:17, 1 user, load average: 0.00, 0.01, 0.05
Tasks: 93 total, 1 running, 92 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu(s): 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
KiB Mem : 995748 total, 714008 free, 170444 used, 111296 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 694392 avail Mem
Which user (blank for all):
```

تصویر ۸- زدن دکمه‌ی L جهت مشاهده‌ی پراسس‌های ایجاد شده توسط یک کاربر خاص

```
top - 14:27:30 up 3:20, 1 user, load average: 0.00, 0.01, 0.05
Tasks: 92 total, 2 running, 90 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu(s): 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
KiB Mem : 995748 total, 715684 free, 168768 used, 111296 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 696068 avail Mem

  PID USER      PR  NI  VIRT  RES  SHR S %CPU  %MEM    TIME+  COMMAND
 1170 postfix  20   0   89872 4088 3076 S  0.0   0.4   0:00.04 qmgr
```

تصویر ۹- با زدن دکمه‌ی U و جستجو برای کاربر postfix، پراسس‌های ایجاد شده توسط این کاربر (سرویس) را می‌بینیم.

با زدن دکمه‌ی K، می‌توانیم با وارد کردن شماره‌ی PID پراسس مورد نظر، به آن پراسس سیگنالی بفرستیم. بعداً در مورد سیگنال‌ها به طور مفصل صحبت می‌کنیم؛ اما فعلاً به طور کلی می‌توانیم بگوییم که می‌توانیم از سیگنال‌ها برای kill یا به عبارت دیگر، بستن یک پراسس استفاده کنیم. توجه کنید که کاربرهای غیر از root، فقط پراسس‌هایی که خودشان استارت زده باشند را می‌توانند ببندند.

```
top - 10:07:15 up 13 min, 1 user, load average: 0.00, 0.02, 0.05
Tasks: 118 total, 2 running, 116 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu0 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu1 : 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu2 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu3 : 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
KiB Mem : 995776 total, 719500 free, 167768 used, 108508 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 698468 avail Mem
PID to signal/kill [default pid = 15]:
```

وارد کردن شماره‌ی PID پراسس مورد نظر

```
top - 10:07:15 up 13 min, 1 user, load average: 0.00, 0.02, 0.05
Tasks: 118 total, 2 running, 116 sleeping, 0 stopped, 0 zombie
%Cpu0 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu1 : 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu2 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
%Cpu3 : 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
KiB Mem : 995776 total, 719500 free, 167768 used, 108508 buff/cache
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 698468 avail Mem
Send pid 1 signal [15/sigterm]:
```

وارد کردن سیگنالی که باید به پراسس فرستاده شود

تصویر ۱۰- با زدن دکمه‌ی K می‌توانیم پراسس مورد نظر را پایان دهیم.

مشاهده‌ی پراسس‌های سیستم با استفاده از glances

glances یکی از برنامه‌های جدیدی می‌باشد که از آن برای مشاهده و مدیریت پراسس‌های سیستم استفاده می‌شود. این برنامه عملکردی نظیر top دارد، یعنی پراسس‌ها و وضعیت آنها را به صورت زنده به ما نشان می‌دهد. این برنامه به صورت پیش فرض روی سیستم نصب نیست و باید خودمان آن را نصب کنیم.

توجه کنید که برای نصب این برنامه از طریق yum، باید ریپازیتوری EPEL را نصب کرده باشید.

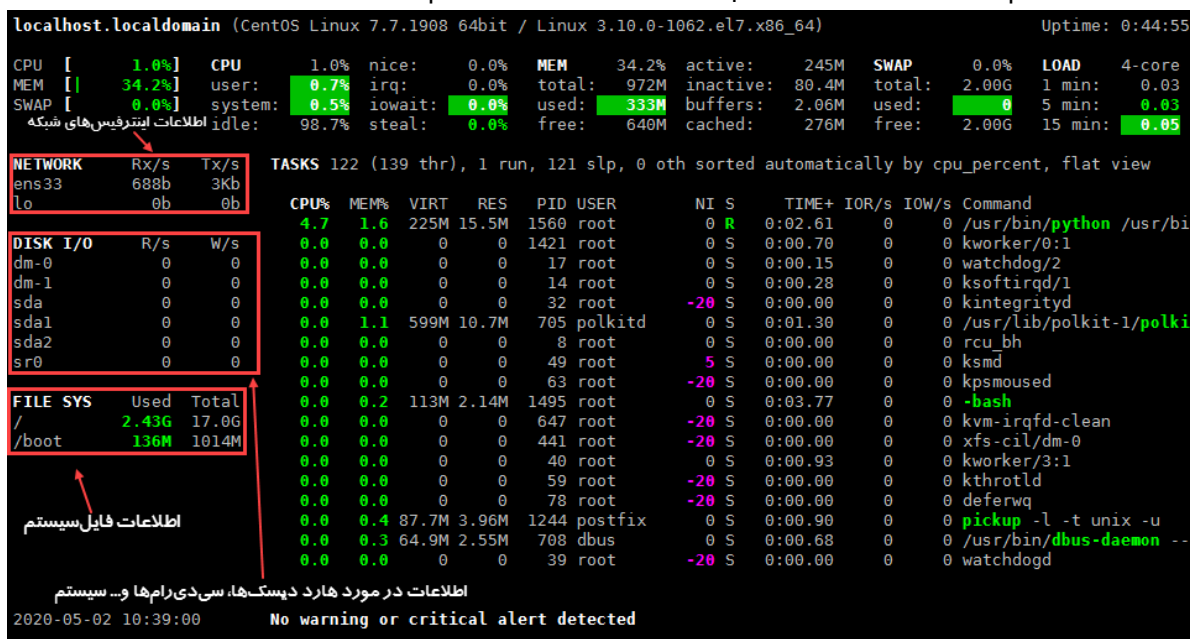
```
[root@localhost ~]# yum install glances
```

```
...  
Complete!
```

پس از نصب برنامه، می‌توانیم با استفاده از دستور glances وارد این برنامه شویم:

```
[root@localhost ~]# glances
```

به محض وارد کردن این دستور، با نمایی نظیر تصویر ۱۱ مواجه می‌شویم. همانطور که می‌بینید این برنامه علاوه بر اطلاعات معمول در مورد CPU، RAM، پراسس‌ها، اطلاعاتی در مورد اینترفیس‌های شبکه، دیسک‌های موجود در سیستم (هارد دیسک، سی‌دی رام و...) و همچنین فایل سیستم نیز به ما می‌دهد.

تصویر ۱۱ - نمایی از محیط برنامه‌ی glances

برنامه‌ی glances بسیار قدرتمند می‌باشد و در صورت تنظیم صحیح، می‌توانند نمودار میزان مصرف CPU و... را نیز ایجاد کند. البته ما به توضیح این قابلیت‌های برنامه نمی‌پردازیم. پیشنهاد می‌شود که در صورت تمایل manpage این دستور را مطالعه کنید.

تست سخت‌افزار با استفاده از stress

با استفاده از برنامه‌ی stress، می‌توانیم روی CPU، RAM، دستگاه‌های ورودی/خروجی (I/O) و دیسک‌های موجود در سیستم، یک مقدار قابل تنظیم workload بیاندازیم. این برنامه به صورت پیش فرض روی سیستم نصب نیست و باید آن را با استفاده از yum روی سیستم نصب کنیم.

توجه کنید که برای نصب این برنامه از طریق yum، باید ریپازیتوری EPEL را نصب کرده باشید.


```
[root@localhost ~]# yum install stress
```

```
...  
Complete!
```

برای این که روی CPU های سیستم workload بیاندازیم، دستور stress را با آپشن -c و تعداد هسته‌هایی که می‌خواهیم روی آن workload بیاندازیم، وارد می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# stress -c 2
```

```
stress: info: [1528] dispatching hogs: 2 cpu, 0 io, 0 vm, 0 hdd
```

به محض وارد کردن این دستور، ما روی دو تا از هسته‌های CPU، استرس (یا همان workload) می‌اندازیم. بیاید با استفاده از یک TTY دیگر، نگاهی به اطلاعات CPU در برنامه‌ی top بیاندازیم:

```
top - 12:52:33 up 21 min, 1 user, load average: 1.70, 0.93, 0.44  
Tasks: 127 total, 3 running, 124 sleeping, 0 stopped, 0 zombie  
%Cpu0 : 0.0 us, 0.3 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st  
%Cpu1 : 99.7 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 0.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.3 si, 0.0 st  
%Cpu2 : 99.7 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 0.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.3 si, 0.0 st  
%Cpu3 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 99.7 id, 0.3 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st
```

تصویر ۱۲ - میزان استفاده از هر هسته‌ی CPU هنگام اعمال استرس

همانطور که می‌بینید، برنامه‌ی stress دو تا از هسته‌های CPU ما را کاملاً پر کرده است.

برنامه‌ی stress به صورت پیش‌فرض، به مدت زمان بی‌نهایت روی CPU استرس می‌اندازد. برای این که از این برنامه خارج شوید، باید کمه‌ی Ctrl + C را بزنید.

ما می‌توانیم با استفاده از آپشن -t، به stress بگوییم که به مدت چند ثانیه ایجاد استرس کند. مثلاً اگر بخواهیم stress به مدت ۱۲۰ ثانیه روی CPU ایجاد استرس کند، دستور stress را به صورت زیر وارد می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# stress -c 2 -t 120
```

```
stress: info: [1528] dispatching hogs: 2 cpu, 0 io, 0 vm, 0 hdd
```

با وارد کردن این دستور، stress پس از ۱۲۰ ثانیه به صورت اتوماتیک کار خود را متوقف می‌کند و پیام زیر را به ما نشان می‌دهد:

```
stress: info: [1582] successful run completed in 120s
```

ما می‌توانیم روی هارددیسک‌ها نیز استرس بیاندازیم. برای این کار، از آپشن -d استفاده می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# stress -d 1 -t 60
```

```
stress: info: [1360] dispatching hogs: 0 cpu, 0 io, 0 vm, 1 hdd
```

به محض وارد کردن این دستور، استرس شروع به نوشتن روی هارددیسک می‌کند. معمولاً با وارد کردن این دستور، سیستم شما بسیار کند می‌شود. اگر به top نگاهی بیاندازیم، می‌بینیم که مقدار wa هر هسته‌ی CPU دائماً پر و خالی می‌شود:

```
top - 13:25:51 up 54 min, 1 user, load average: 1.48, 1.20, 0.71  
Tasks: 145 total, 1 running, 128 sleeping, 16 stopped, 0 zombie  
%Cpu0 : 0.0 us, 1.0 sy, 0.0 ni, 98.7 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.3 si, 0.0 st  
%Cpu1 : 0.0 us, 0.0 sy, 0.0 ni, 100.0 id, 0.0 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st  
%Cpu2 : 0.0 us, 3.4 sy, 0.0 ni, 13.7 id, 82.8 wa, 0.0 hi, 0.0 si, 0.0 st  
%Cpu3 : 0.0 us, 1.4 sy, 0.0 ni, 84.9 id, 12.9 wa, 0.0 hi, 0.7 si, 0.0 st  
KiB Mem : 995776 total, 66800 free, 486548 used, 442428 buff/cache  
KiB Swap: 2097148 total, 2097148 free, 0 used, 358144 avail Mem
```

تصویر ۱۳ - مشاهده‌ی تاثیر اعمال استرس روی هارد دیسک بر CPU

همانطور که گفتیم، مقدار `wa` اشاره‌ی مستقیم به دستگاه‌های I/O سیستم (مخصوصاً هارددیسک) دارد. اگر روی یک سرور کار می‌کنید که بسیار آهسته می‌باشد، یکی از کارهایی که برای پیدا کردن دلیل کندی آن می‌توانید بکنید، چک کردن مقدار `wa` در `top` می‌باشد.

نظارت دستگاه‌های I/O با `iostat`

برای نظارت دستگاه‌های I/O نظیر هارددیسک، می‌توانیم از برنامه‌ی `iostat` استفاده کنیم. این برنامه به صورت پیش‌فرض روی سیستم نصب نیست و باید خودمان آن را با استفاده از `yum` نصب کنیم:

```
[root@localhost ~]# yum install iostat
```

```
...
Complete!
```

بیاید بار دیگر روی هارددیسک استرس بیاندازیم و با استفاده از `iostat` هارددیسک را مانیتور کنیم:

```
[root@localhost ~]# stress -d 1 -t 60
```

```
stress: info: [1360] dispatching hogs: 0 cpu, 0 io, 0 vm, 1 hdd
```

```
[root@localhost ~]# iostat
```

```

root@localhost:~# iotop
Total DISK READ :    0.00 B/s | Total DISK WRITE :    32.45 M/s
Actual DISK READ:    0.00 B/s | Actual DISK WRITE:    31.43 M/s
  TID  PRIO  USER      DISK READ  DISK WRITE  SWAPIN   IO>   COMMAND
1561  be/4  root       0.00 B/s   32.45 M/s  0.00 %   98.00 % stress -d 1 -t 60
323   be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   76.15 % [kworker/u256:3]
1507  be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.15 % [kworker/1:2]
1536  be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % python /usr/sbin/iotop
1     be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % systemd --switched-root --system --deserialize 22
2     be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % [kthreadd]
3     be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % [kworker/0:0]
4     be/0  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % [kworker/0:0H]
6     be/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % [ksoftirqd/0]
7     rt/4  root       0.00 B/s   0.00 B/s   0.00 %   0.00 % [migration/0]

```

تصویر ۱۴- استفاده از `iostat` برای نظارت بر روی تاثیر پراسس‌ها بر هارددیسک

همانطور که می‌بینید، با استفاده از `iostat` می‌توانیم ببینیم که چه پراسس‌هایی در حال استفاده از I/O سیستم می‌باشند و همچنین می‌توانیم ببینیم که چه میزان استفاده از هارددیسک می‌تواند سیستم را از کار بیاندازد یا کند کند.

نکته: استفاده از دستور `stress -d` می‌تواند سیستم شما (هم ماشین مجازی و هم خود سیستم) را به شدت کند کرده و تقریباً آن را غیر قابل استفاده کند، پس هنگام استفاده از این دستور، مراقب باشید.

آشنایی با مفهوم پراسس‌های Background و Foreground

اجرای برخی از برنامه‌ها، ممکن است مدت زیادی به طول انجامد و ما در اکثر اوقات، نمی‌خواهیم که شل به طور کامل در اختیار یک برنامه قرار گیرد. برای رفع این مشکل، باید پراسسی که شل را در اختیار خود گرفته را در Background اجرا کنیم. اجرای یک برنامه در بک‌گراند، کار نسبتاً ساده‌ای می‌باشد. در این بخش، با روش‌های متفاوت این کار آشنا می‌شویم.

علامت امپرسند (&)

ساده‌ترین روش برای اجرای یک برنامه در بک‌گراند، قرار دادن یک علامت امپرسند (&) پس از نوشتن دستور می‌باشد. بیاید این کار را روی دستور `sleep` امتحان کنیم. از دستور `sleep` در شل اسکریپت‌ها برای ایجاد توقف (pause)، استفاده می‌کنند. بیاید اول عملکرد این دستور را بررسی کنیم.

```
[root@localhost ~]# sleep 5
```

همانطور که می‌بینید، به محض وارد کردن این دستور، سیستم به مدت ۵ ثانیه کنترل شل را از دست شما می‌گیرد و شما در این ۵ ثانیه نمی‌توانید از شل استفاده کنید و دستوری در آن اجرا کنید. به محض پایان ۵ ثانیه، سیستم کنترل شل را به شما پس می‌دهد و می‌توانید مانند قبل با آن کار کنید.

برای این که کاری کنیم که هم sleep اجرا شود و هم ما بتوانیم همچنان از شل استفاده کنیم، باید sleep را به بک‌گراند بفرستیم. همانطور که گفتیم، برای این کار کافی است پس از دستور مورد نظر، یک علامت & قرار دهیم.

```
[root@localhost ~]# sleep 30 &
```

```
[1] 1464
```

همانطور که می‌بینید، این بار دستور sleep کنترل شل را از دست ما نگرفت و در بک‌گراند اجرا شد (می‌توانید صحت این امر را با نگاه کردن به خروجی برنامه‌ی ps یا top بررسی کنید). اما بیایید به خروجی این دستور کمی نگاه کنیم. در خروجی، عدد [1] و سپس 1464 را می‌بینید. عدد درون براکت، نشان دهنده‌ی job number این دستور می‌باشد و عدد خارج از براکت، نشان دهنده‌ی PID آن دستور می‌باشد.

اما منظور از job number چیست؟ هر پراسسی را که در بک‌گراند اجرا کنیم، یک job number خواهد گرفت. چون & sleep 30 اولین پراسسی بود که در بک‌گراند قرار دادیم، job number شماره 1 به آن اختصاص یافت. اگر یک پراسس دیگر را در این حین در بک‌گراند قرار دهیم، job number شماره 2 به آن اختصاص می‌یابد.

برای مشاهده‌ی پراسس‌هایی که در بک‌گراند قرار داده‌ایم، از دستور jobs استفاده می‌کنیم. این دستور، کلبه‌ی پراسس‌هایی که توسط کاربر کنونی در بک‌گراند قرار گرفته را نشان می‌دهد. بیایید نگاهی به این دستور بیاندازیم:

```
[root@localhost ~]# sleep 50 &
```

```
[1] 1370
```

```
[root@localhost ~]# sleep 30 &
```

```
[2] 1371
```

```
[root@localhost ~]# jobs
```

```
[1]-  Running                  sleep 50 &
```

```
[2]+  Running                  sleep 30 &
```

همانطور که می‌بینید jobs پراسس‌هایی که در بک‌گراند قرار داده‌ایم و همچنین وضعیت آنها را به ما نشان می‌دهد. اگر بخواهیم jobs به ما PID هر پراسس را نشان دهد، از آپشن -l استفاده می‌کنیم، اما امتحان چگونگی عملکرد آن را به شما می‌سپاریم.

اگر به خروجی دقت کنید، خواهید دید که پس از [1]، یک علامت - و پس از [2] یک علامت + قرار دارد. علامت +، یعنی این پراسس، آخرین پراسسی است که در بک‌گراند قرار گرفته است و علامت -، پراسس یکی مانده به آخر را نشان می‌دهد.

پس از پایان این پراسس‌ها در بک‌گراند، در اولین اینترکشن خود با شل، با پیامی نظیر زیر مواجه می‌شویم:

```
[1] Done                  sleep 50
```

```
[2] Done                  sleep 30
```

اگر بخواهیم پراسسی که در بک‌گراند قرار داده‌ایم را در Foreground بیاوریم، باید از دستور fg استفاده کنیم. چگونگی انجام این کار را در صفحه‌ی بعد می‌بینید.


```
[root@localhost ~]# sleep 50&
[1] 1416
[root@localhost ~]# sleep 30&
[2] 1417
[root@localhost ~]# jobs
[1]-  Running                  sleep 50 &
[2]+  Running                  sleep 30 &
[root@localhost ~]# fg %1
sleep 50
```

همانطور که می‌بینید با وارد کردن دستور fg و قرار دادن job number مورد نظر پس از یک علامت % پراسس مورد نظر به فورگراند آورده می‌شود. بدی قرار دادن یک پراسس در فورگراند این است که حال مجبور هستید تا پایان یافتن این پراسس، شیل را در اختیار این پراسس قرار دهید.

قرار دادن یک برنامه‌ی در حال اجرا در بک‌گراند

گاهی اوقات ممکن است یک پراسس را اجرا کنیم و متوجه شویم که این پراسس زمان زیادی از ما و شیل می‌گیرد. در چنین حالتی، می‌توانیم این پراسس در حال اجرا را به بک‌گراند بفرستیم. برای این کار، باید ابتدا پراسس را با استفاده از دکمه‌ی Ctrl + Z، متوقف یا pause کنیم.

ما قبلاً گفته بودیم که می‌توانیم از دکمه‌ی Ctrl + Z برای خروج از برنامه‌ها استفاده کنیم؛ اما چیزی که نگفته بودیم، این است که ما با استفاده از دکمه‌ی Ctrl + Z، فقط آن پراسس را pause می‌کنیم، اما آن پراسس هنوز در جدول پراسس‌ها قابل مشاهده می‌باشد؛ در واقع در چنین حالتی، هنوز از برنامه خارج نشده‌ایم.

بیایید این کار را امتحان کنیم. فرض کنید می‌خواهیم با استفاده از دستور yum، نرم‌افزار mariadb را روی سیستم نصب کنیم:

```
[root@localhost ~]# yum -y install mariadb
```

نکته: استفاده از آپشن -y در yum، باعث می‌شود که yum پس از پیدا کردن برنامه‌ها درون ریپازیتوری، دیگر از ما درخواست تایید نصب نکند و مستقیماً به سراغ نصب برنامه برود.

پس از اجرای این دستور، می‌بینیم که آپدیت کردن ریپازیتوری‌ها کمی زمان می‌برد. به همین دلیل، می‌خواهیم yum در بک‌گراند اجرا شود. برای این کار، حین اجرای این دستور، دکمه‌ی Ctrl + Z را می‌زنیم:

```
^Z
[1]+  Stopped                  yum -y install mariadb
```

همانطور که می‌بینید، با زدن این دکمه، عملکرد برنامه‌ی yum را موفق کردیم. اگر نگاهی به خروجی jobs بیاندازیم، با چنین چیزی مواجه می‌شویم:

```
[root@localhost ~]# jobs
[1]+  Stopped                  yum -y install mariadb
```

همانطور که گفتیم این پراسس در حال حاضر متوقف است. برای اجرای مجدد این پراسس در بک‌گراند، کافی است دستور bg و job number دستور متوقف شده را به صورت زیر وارد کنیم:

```
[root@localhost ~]# bg %1
[1]+ yum -y install mariadb &
```

با اجرای این دستور، yum دقیقاً از جایی که متوقف شده بود شروع به کار می‌کند و در بک‌گراند کار خود را

انجام می‌دهد. اما اگر این دستور را وارد کنید، خواهید دید که yum، کلبه‌ی خروجی‌های خود را روی شیل (یا به طور صحیح‌تر، STDOUT) می‌ریزد. شما در این حالت با زدن دکمه‌ی Enter می‌توانید از شیل استفاده کنید و دستورهای مورد نظر را وارد کنید، اما شیل دائماً کار شما را با نمایش خروجی yum، مختل می‌کند. یکی از راه‌های جلوگیری از این مشکل، استفاده از redirectorها برای ریختن STDOUT در یک فایل می‌باشد. مشکل دیگری که استفاده از علامت & و Ctrl + Z برای فرستادن یک پراسس به بک‌گراند ایجاد می‌کند، این است که پراسسی که به بک‌گراند رفته، به محض خروج شما از session کنونی (قطع ارتباط SSH، وارد کردن دستور exit در یک tty و...)، متوقف می‌شود. این امر می‌تواند بسیار مشکل‌ساز باشد، چون بسیاری از اوقات ممکن است اسکریپت یا دستوری را اجرا کنیم که برای انجام وظیفه‌ی خود، چندین ساعت زمان لازم داشته باشد و طبیعتاً ما نمی‌توانیم در طول این مدت، به سیستم متصل باشیم.

نکته: همانطور که گفتیم Ctrl + Z پراسس را نمی‌بندد (kill نمی‌کند)، بلکه آنرا متوقف یا pause می‌کند. برای این که یک پراسس در حال اجرا را کاملاً ببندیم، می‌توانیم از کلیدهای Ctrl + C استفاده کنیم.

استفاده از nohup برای فرستادن یک دستور به بک‌گراند

در بخش قبل، دیدیم که استفاده از روش & و Ctrl + Z برای فرستادن یک پراسس به بک‌گراند، هم در اکثر اوقات STDOUT را اشغال می‌کند و هم به محض پایان session، پراسسی که در بک‌گراند قرار داده بودیم را از بین می‌برد.

اگر بخواهیم پراسسی که در بک‌گراند قرار داده‌ایم پس از پایان session (یا logout کردن از سیستم) بسته نشود و همچنین STDOUT را اشغال نکند، باید از دستور nohup استفاده کنیم. برای مثال، فرض کنید می‌خواهیم با استفاده از yum، ابزارهای مخصوص توسعه‌ی نرم‌افزار را دانلود کنیم. در حالت نرمال، باید از دستور زیر برای نصب این ابزارها استفاده کنیم:

```
[root@localhost ~]# yum groupinstall "Development Tools"
Total size: 60 M
Total download size: 58 M
Is this ok [y/d/N]:
```

همانطور که می‌بینید، برای نصب این ابزارها باید ۵۸ مگابایت فایل دانلود کنیم، پس بهتر است این دستور را در بک‌گراند ایجاد کنیم. از قبل می‌دانیم که استفاده از Ctrl + Z و علامت & به تنهایی به درد ما نمی‌خورد، پس به سراغ nohup می‌رویم:

```
[root@localhost ~]# nohup yum -y groupinstall "Development Tools" &
[1] 1782
[root@localhost ~]# nohup: ignoring input and appending output to
'nohup.out'
```

```
[root@localhost ~]#
```

همانطور که می‌بینید، با استفاده از nohup در ابتدای دستور و قرار دادن & در انتهای دستور، پراسس مورد نظر را در بک‌گراند قرار دادیم. توجه کنید که دستور nohup، هم STDOUT و هم STDERR پراسس را درون فایل nohup.out در home folder شما قرار می‌دهد. حال که پراسس را با استفاده از nohup در بک‌گراند قرار دادیم، بیایید نگاهی به خروجی jobs بیاندازیم:

```
[root@localhost ~]# jobs
[1]+  Running                  nohup yum -y groupinstall "Development Tools" &
```

همانطور که می‌بینید، yum در حال نصب کردن ابزارهای درخواستی می‌باشد. پس از اتمام کار yum، خروجی jobs شبیه زیر خواهد شد:

```
[root@localhost ~]# jobs
```

```
[1]+  Done                  nohup yum -y groupinstall "Development Tools"
```

نکته: با استفاده از yum groupinstall می‌توانیم مجموعه‌ای از ابزارها را با نوشتن یک دستور دانلود کنیم. برای مشاهده‌ی مجموعه ابزارهایی که می‌توانید به yum groupinstall بدهید، از دستور yum grouplist استفاده کنید. برای به دست آوردن اطلاعات در مورد یک گروه، می‌توانید از yum groupinfo و نام آن گروه استفاده کنید. توجه کنید که نام گروه مورد نظر هم برای نصب و هم برای به دست آوردن اطلاعات، باید میان " " نوشته شود (البته این فقط برای گروه‌هایی که اسمشان از دو کلمه ایجاد شده است صدق می‌کند). تست و بررسی این دستورها و آپشن‌ها را به خودتان می‌سپاریم (۴۶).

بستن یک پراسس در حال اجرا در بک‌گراند

تا به اینجا زیاد در مورد چگونگی قرار دادن یک پراسس در بک‌گراند صحبت کردیم. اما اگر بخواهیم پراسسی که در بک‌گراند قرار داده‌ایم را ببندیم باید چه کنیم؟ برای این کار کافی است از دستور kill و job number آن پراسس استفاده کنیم. بیایید این کار را با یک مثال انجام دهیم:

```
[root@localhost ~]# sleep 400 &
```

```
[1] 14017
```

```
[root@localhost ~]# jobs
```

```
[1]+  Running                sleep 400 &
```

```
[root@localhost ~]# kill %1
```

```
[root@localhost ~]# jobs
```

```
[1]+  Terminated            sleep 400
```

همانطور که می‌بینید، ما ابتدا دستور sleep 400 را با استفاده از علامت & در بک‌گراند قرار دادیم. سپس با استفاده از دستور jobs، نگاهی به کلیه‌ی پراسس‌های موجود در بک‌گراند انداختیم. همانطور که می‌بینید، job number دستور sleep 400، عدد 1 می‌باشد.

برای بستن این پراسس، از دستور kill %1 استفاده کردیم. عدد 1، job number پراسسی بود که قصد بستن آن را داشتیم. همانطور که می‌بینید پس از اجرای دستور kill، پراسس sleep 400 بسته یا terminate شد.

مدیریت اولویت پراسس‌ها

گاهی اوقات، ممکن است بخواهیم میزان استفاده‌ی پراسس‌ها از CPU را اولویت‌بندی کنیم. مثلاً ممکن است یک اسکریپت داشته باشیم که اجرای کامل آن مدت زمان زیادی طول بکشد و همچنین به CPU زیادی احتیاج داشته باشد. در چنین حالتی، شاید بخواهیم کاری کنیم که آن اسکریپت، از همه‌ی CPU استفاده نکند؛ یا ممکن است یک پراسس داشته باشیم که مهم‌تر از سایر پراسس‌هاست و بخواهیم آن پراسس به منابع CPU دسترسی بیشتری داشته باشد. در هر دو حالت، با مدیریت اولویت‌ها، می‌توانیم چگونگی برخورد سیستم با پراسس‌ها را مشخص کنیم. برای تغییر اولویت یک پراسس، باید مقدار niceness (قشنگی) (۴۷) آن پراسس را تغییر دهیم. در این بخش با چگونگی انجام این کار آشنا می‌شویم.

اجرای یک پراسس با اولویت مورد نظر

دستور nice به ما اجازه می‌دهد که یک پراسس را با میزان niceness مورد نظر، اجرا کنیم. این دستور به شکل زیر می‌باشد:

nice -n VALUE COMMAND

به طوری که VALUE، عددی بین ۲۰- تا ۱۹ می‌باشد. هر چه این عدد کمتر باشد، اولویت پراسس بالتر خواهد بود. به صورت پیش‌فرض، مقدار niceness صفر می‌باشد. COMMAND، پراسسی است که باید با niceness مشخص شده اجرا شود. برای مثال:

```
[root@localhost ~]# nice -n 10 sleep 500
[root@localhost ~]# ps -l 1496
```

F	S	UID	PID	C	PRI	NI	ADDR	SZ	WCHAN	TTY	TIME	CMD
0	S	1496	1487	0	90	10	-	26989	hrttime	pts/1	23:12	sleep 500

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور nice، برنامه‌ی sleep را با مقدار niceness برابر با ۱۰، اجرا کردیم. اگر به خروجی دستور ps نیز نگاه کنید، می‌بینید که مقدار niceness این دستور، برابر با ۱۰ می‌باشد (ستون NI).

نکته: اگر هنگام اجرای nice، مقدار niceness را مشخص نکنیم، به صورت پیش‌فرض niceness برابر با ۱۰ خواهد شد.

تغییر اولویت یک پراسس در حال اجرا

اگر بخواهیم مقدار niceness یک پراسس در حال اجرا را تغییر دهیم، باید از دستور renice استفاده کنیم. این دستور، به شکل زیر می‌باشد:

renice PRIORITY [-p PID] [-u USERS] [-g GROUPS]

با استفاده از renice، می‌توانیم اولویت یک یا چندین پراسس را با استفاده از PID آنها تغییر دهیم. همچنین می‌توانیم اولویت همه‌ی پراسس‌هایی که توسط یک یا چند کاربر یا یک یا چند گروه ایجاد شده است را تغییر دهیم. بیایید این کار را امتحان کنیم.

همانطور که در خروجی ps می‌بینید، پراسس sleep با PID برابر با ۱۴۸۷ در حال اجرا می‌باشد. اولویت این پراسس در حال حاضر ۸۰ می‌باشد (ستون PRI) و میزان niceness آن برابر با ۰ می‌باشد (ستون NI).

```
[root@localhost ~]# ps -efl
```

F	S	UID	PID	PPID	C	PRI	NI	ADDR	SZ	WCHAN	STIME	TTY	TIME	CMD
0	S	root	1370	1361	0	80	0	-	26989	hrttime	23:31	pts/1	0:00	sleep 3600

حال که PID این پراسس را داریم، می‌توانیم با استفاده از برنامه‌ی renice، اولویت این پراسس را تغییر دهیم:

```
[root@localhost ~]# renice 15 -p 1370
1370 (process ID) old priority 0, new priority 15
```

```
[root@localhost ~]# ps -efl | grep sleep
```

F	S	UID	PID	PPID	C	PRI	NI	ADDR	SZ	WCHAN	STIME	TTY	TIME	CMD
0	S	root	1370	1361	0	95	15	-	26989	hrttime	23:32	pts/1	0:00	sleep 3600

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور renice، توانستیم میزان niceness و در نتیجه‌ی آن، اولویت یک پراسس در حال اجرا را تغییر دهیم.

نکته: توجه کنید که فقط کاربر root می‌تواند مقدار niceness یک پراسس در حال اجرا را کمتر از ۰ قرار دهد.

ارسال سیگنال به پراسس‌ها

گاهی اوقات ممکن است یک پراسس هنگ کند و احتیاج به یک تلنجر داشته باشد تا به کار خود ادامه دهد یا ممکن است یک پراسس کل CPU را در اختیار خود گیرد و به هیچ پراسس دیگری راه نفس کشیدن ندهد. در این حالات، ما احتیاج به روشی برای تلنجر زدن به پراسس‌ها داریم.

پراسس‌ها در سیستم‌های لینوکسی، با استفاده از سیگنال‌ها با هم ارتباط برقرار می‌کنند. توسعه‌دهندگان یک برنامه، تعیین می‌کنند که آن برنامه چه رفتاری در برابر سیگنال‌ها انجام می‌دهد. اکثر برنامه‌هایی که به صورت صحیح برنامه‌نویسی شده باشند، می‌توانند سیگنال‌های استاندارد یونیکسی را دریافت کنند و با توجه به آن، عملی را انجام دهند. مهم‌ترین سیگنال‌هایی که با آن کار خواهیم کرد، سیگنال ۱، سیگنال ۹ و سیگنال ۱۵ می‌باشند که عملکرد هر کدام به شرح زیر می‌باشد:

- سیگنال ۱ یا SIGHUP، برنامه‌هایی که در foreground هستند را terminate کرده و باعث می‌شود که آن برنامه‌ها، بار دیگر فایل‌های config خود را بخوانند.
- سیگنال ۹ یا SIGKILL، باعث می‌شود پراسس بدون انجام کارهای معمول هنگام خارج شدن، بسته شود.
- سیگنال ۱۵ یا SIGTERM، به پراسس اجازه می‌دهد که کارهای معمول هنگام خارج شدن، نظیر بستن فایل‌های باز و... را انجام داده و سپس بسته شود.

ارسال سیگنال با استفاده از دستور kill

قبلا از دستور kill برای بستن پراسس‌های موجود در بک‌گراند استفاده کردیم. ما می‌توانیم با استفاده از این دستور، به پراسس‌ها سیگنال نیز ارسال کنیم. برای این کار، کافی است سیگنال مورد نظر و همچنین PID پراسس مورد نظر را به دستور kill بدهیم. برای مثال:

```
[root@localhost ~]# ps 1368
  PID TTY          STAT       TIME COMMAND
 1368 pts/1    S+          0:00 sleep 3600
[root@localhost ~]# kill -15 1368
[1]+  Terminated                  sleep 3600
```

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور kill و قرار دادن سیگنال مورد نظر پس از علامت -، پراسس دارای PID برابر با ۱۳۶۸ را بستیم.

نکته: اگر به دستور kill هیچ شماره‌ی سیگنالی ندهیم، به صورت پیش‌فرض سیگنال ۱۵ را به پراسس ارسال می‌کند.

گاهی اوقات ممکن است پراسس‌ها، به سیگنال ارسالی ما توجهی نکنند و به کار خود ادامه دهند. در چنین شرایطی، باید به سراغ سایر سیگنال‌ها، نظیر سیگنال ۱ یا ۹، برویم. برای مثال:

```
[root@localhost ~]# ps 1372
  PID TTY          STAT       TIME COMMAND
 1372 pts/0      T           0:00 vi
[root@localhost ~]# kill 1372
[root@localhost ~]# ps 1372
  PID TTY          STAT       TIME COMMAND
 1372 pts/0      T           0:00 vi
[root@localhost ~]# kill -SIGHUP 1372
```



```
[root@localhost ~]# ps 1372
  PID TTY          STAT TIME COMMAND
  1372 pts/0    T      0:00 vi

[root@localhost ~]# kill -9 1372
[1]+  Killed                  vi
```

همانطور که می‌بینید، این پراسس به سیگنال ۱۵ و سیگنال ۱، پاسخی نداد و به کار خود ادامه داد. به همین دلیل، ما مجبور به استفاده از سیگنال ۹ شدیم. سیگنال ۹، سیگنالی است که بدون هیچ رحمی یک پراسس را می‌بندد.

توجه کنید که برای بستن یک پراسس، بهتر است ابتدا سیگنال ۱۵ را به آن بدهیم. اگر پراسس به آن سیگنال توجهی نکرد، به آن سیگنال ۱ را می‌دهیم و اگر باز هم پراسس به آن سیگنال توجهی نکرد، به آن سیگنال ۹ را می‌دهیم. سیگنال ۱۵ و ۱، باعث می‌شوند که پراسس به صورت صحیح و بدون هیچ گونه عوارض جانبی بسته شود. اما سیگنال ۹، بدون هیچ رحمی پراسس را می‌بندد و ممکن است باعث به وجود آمدن برخی خرابی‌ها در فایل‌ها شود. پس هر وقت واقعا مجبور بودیم به سراغ سیگنال ۹ می‌رویم.

نکته: ما می‌توانیم به جای شماره‌ی سیگنال، نام سیگنال را به دستور kill بدهیم. برای این کار کافی است نام سیگنال مورد نظر را پس علامت - قرار دهیم.

ارسال سیگنال با استفاده از killall

مشکل دستور kill، این است که برای ارسال سیگنال به یک پراسس، به PID آن پراسس نیاز داریم. دستور killall، می‌تواند به پراسس‌ها با توجه به نامشان (یا دستوری که آن پراسس را ایجاد کرده) سیگنال بفرستد. استفاده از دستور killall، بسیار شبیه دستور kill می‌باشد، با این تفاوت که این بار نام پراسس را به killall می‌دهیم، یعنی:

```
[root@localhost ~]# ps
  PID TTY          TIME CMD
  1322 pts/0    00:00:00 bash
  1577 pts/0    00:00:00 sleep
  1578 pts/0    00:00:00 sleep
  1579 pts/0    00:00:00 sleep
  1580 pts/0    00:00:00 ps

[root@localhost ~]# killall sleep
[1]-  Terminated                  sleep 400
[2]-  Terminated                  sleep 500
[3]+  Terminated                  sleep 600
```

```
[root@localhost ~]# ps
  PID TTY          TIME CMD
  1322 pts/0    00:00:00 bash
  1582 pts/0    00:00:00 ps
```

همانطور که می‌بینید، ما چند بار پراسس sleep را اجرا کرده بودیم و می‌خواستیم این پراسس‌ها را ببندیم. با استفاده از killall و مشخص کردن نام پراسس مورد نظر، به سیستم گفتیم که سیگنال ۱۵ را به هر پراسسی که با دستور sleep اجرا شده بود، بفرستد. اگر می‌خواستیم سیگنال دیگری به این پراسس‌ها بفرستیم، باید آن سیگنال را به صورت دستی، مشخص می‌کردیم (دقیقا مثل دستور kill).

چگونگی عملکرد سخت‌افزارها در کامپیوتر

در این بخش، می‌خواهیم به طور کلی در مورد سخت‌افزارهای کامپیوتر و چگونگی عملکرد آن صحبت کنیم. تا به حال فکر کردید که وقتی سیستم خود را روشن می‌کنید، تا زمان بالا آمدن سیستم عامل، چه اتفاقاتی در پشت صحنه می‌افتد؟

امروزه تقریباً همه‌ی کامپیوترها، از یک firmware داخلی برای کنترل چگونگی اجرای سیستم‌عامل استفاده می‌کنند. در سیستم‌های قدیمی‌تر، این firmware با نام Basic Input/Output System یا BIOS شناخته می‌شد. در سیستم‌های جدیدتر، روش جدیدتری به نام Unified Extensible Firmware Interface یا UEFI وظیفه‌ی مدیریت وضعیت سخت‌افزارهای سیستم و اجرای سیستم‌عامل را بر عهده دارد. هر دوی این روش‌ها، در نهایت سیستم‌عامل را اجرا می‌کنند، اما چگونگی اجرای سیستم‌عامل در هر روش متفاوت می‌باشد. ما هر دو روش را به طور خیلی مختصر توضیح می‌دهیم.

BIOS

BIOS که در سیستم‌های قدیمی از آن استفاده می‌شد، محدودیت‌های بسیاری داشت. برای مثال، BIOS فقط می‌توانست تا دو ترابایت هارد دیسک را بشناسد و زیاد سریع نبود. BIOS یک اینترفیس بسیار ساده داشت که از طریق آن می‌توانستیم برخی از سخت‌افزارها را تنظیم کنیم یا به سیستم بگوییم که از چه درایوی بوت شود. یکی از محدودیت‌های BIOS این بود که فقط می‌توانست یک سکتر داده را از روی هارد خوانده و درون RAM قرار دهد. پرواضح است که این مقدار برای اجرای کامل یک سیستم‌عامل کافی نیست.

برای دور زدن این محدودیت، ابتدا BIOS یک برنامه به نام bootloader را اجرا می‌کرد. بوت‌لودر، برنامه‌ای است که می‌تواند همه‌ی سخت‌افزارهای مورد نیاز برای اجرای سیستم‌عامل را راه‌اندازی کند. بوت‌لودر که معمولاً در یک پارتیشن جداگانه قرار دارد، یک فایل تنظیمات دارد که در آن، موقعیت سیستم‌عامل مشخص شده است و حتی می‌توانیم با استفاده از آن، یک منو که به کاربر اجازه‌ی انتخاب بین سیستم‌عامل مورد نظر را می‌دهد (dual boot)، ایجاد کنیم.

برای این که BIOS بتواند بوت‌لودر را اجرا کند، باید موقعیت بوت‌لودر در سیستم را پیدا کند. اکثر سیستم‌های BIOS به ما اجازه می‌دهند که بوت‌لودر را از یک هارددیسک اینترنال، هارد اکسترنال، CD یا DVD، فلش مموری، یک فایل ISO و... به آن معرفی کنیم. اگر بوت‌لودر روی یک هارد دیسک قرار داشته باشد، باید به BIOS بگوییم که بوت‌لودر روی کدام هارددیسک و کدام پارتیشن قرار دارد. این کار را با مشخص کردن Master Boot Record یا MBR انجام می‌دهیم. MBR، اولین سکتر موجود بر روی اولین پارتیشن روی هارددیسک می‌باشد. لازم به ذکر است که برای هر سیستم، فقط یک MBR وجود دارد.

پس همانطور که گفتیم، BIOS به دنبال MBR می‌گردد و برنامه‌ی ذخیره شده در MBR را درون RAM قرار می‌دهد. از آنجایی که بوت‌لودر باید در یک سکتر هارد قرار گیرد، نمی‌تواند برنامه‌ی خیلی پیچیده‌ای باشد؛ به همین دلیل، بوت‌لودر معمولاً موقعیت کرنل اصلی سیستم‌عامل مورد نظر (که معمولاً در یک پارتیشن دیگر قرار دارد) را به BIOS نشان می‌دهد.

UEFI

با این که BIOS محدودیت‌های زیادی داشت، اما سالهای سال در سیستم‌های کامپیوتری به کار برده می‌شد. با پیشرفته‌تر شدن سیستم‌های کامپیوتری، چشم‌پوشی از محدودیت‌های BIOS غیرممکن شد و نیاز به روش

جدیدی برای بوت سیستم حس شد. در سال ۱۹۹۸، شرکت Intel با ایجاد سیستم Extensible Firmware Interface یا EFI، سعی در رفع برخی از محدودیت‌های BIOS کرد. با این که فرآیند جایگزینی این سیستم جدید با BIOS بسیار آهسته بود، اما در سال ۲۰۰۵، این سیستم با نام United EFI یا UEFI تبدیل به یک استاندارد شد و امروزه تقریباً تمامی سیستم‌ها از این روش برای بوت استفاده می‌کنند. در UEFI به جای استفاده از یک سکتور برای نگهداری بوت‌لودر، از یک پارتیشن مخصوص روی هارددیسک برای نگهداری بوت‌لودر استفاده می‌شود. این پارتیشن خاص که EFI System Partition یا ESP نام دارد، باعث می‌شود که بتوانیم یک بوت‌لودر با هر سائیزی و یا چندین بوت‌لودر برای چندین سیستم عامل، داشته باشیم. ESP معمولاً از فایل سیستم FAT برای ذخیره‌ی بوت‌لودر استفاده می‌کند. در سیستم‌های لینوکس، ESP در موقعیت `/boot/efi` قرار دارد و فایل‌های بوت‌لودر با پسوند `.efi` در آن قرار گرفته‌اند.

اینترفیس‌های سخت‌افزاری

سیستم‌ها برای ارتباط با هر سخت‌افزاری که به آنها متصل می‌کنیم، از یک سری پروتکل استاندارد استفاده می‌کند. سیستم با استفاده از این پروتکل‌ها به سخت‌افزارها و دستگاه‌های متصل شده به سیستم فرمان می‌دهد. در حال حاضر، ۳ پروتکل معروف برای اتصال سخت‌افزار به سیستم وجود دارد که آنها را به شکل مختصر توضیح می‌دهیم:

- **PCI**: یکی از استانداردهای موجود برای اتصال سخت‌افزار به مادربورد می‌باشد که در سال ۱۹۹۳ توسعه داده شده است. امروزه تقریباً در تمامی سرورها و کامپیوترها، از نسخه‌ی PCI Express یا PCIe این استاندارد برای اتصال سخت‌افزار به مادربورد استفاده می‌شود. از دستگاه‌هایی که با PCIe به سیستم متصل می‌شوند، می‌توان هارد دیسک‌های اینترنال (اتصال به مادربورد با استفاده از SATA و SCSI از طریق استاندارد PCI)، اینترفیس‌های شبکه، کارت‌های گرافیک و... را نام برد.
- **USB**: یکی دیگر از استانداردهای بسیار معروف برای اتصال سخت‌افزار و دستگاه‌ها به سیستم می‌باشد. تمامی ما با USB آشنایی داریم پس به توضیح بیشتر آن نمی‌پردازیم.
- **GPIO** یا General Purpose Input/Output استاندارد است که توسط سیستم‌های کوچک و embedded نظیر Raspberry Pi و... به کار می‌رود و امروزه از محبوبیت زیادی برخوردار شده است. این استاندارد بسیار انعطاف‌پذیر می‌باشد و به ما امکان می‌دهد که اشیاء را نیز کنترل کنیم.

دایرکتوری `/dev`

تا به حال از خود پرسیده‌اید که کرنل لینوکس، پس از شناخت یک سخت‌افزار، از چه طریقی با آن سخت‌افزار ارتباط برقرار می‌کند؟

در لینوکس، ارتباط با سخت‌افزارها از طریق `device file` ها صورت می‌پذیرد. دیوایس فایل‌ها، فایل‌هایی هستند که کرنل در دایرکتوری `/dev`، جهت دریافت و ارسال اطلاعات به سخت‌افزارها، قرار می‌دهد. اگر برنامه‌ای بخواهد اطلاعات یک سخت‌افزار را بخواند، کافی است فایل مربوط به آن سخت‌افزار را در دایرکتوری `/dev` بخواند و همچنین اگر بخواهد چیزی را روی یک سخت‌افزار بنویسد، کافی است اطلاعات مورد نظر را در فایل مربوط به آن سخت‌افزار در دایرکتوری `/dev`، بنویسد.

به محض اضافه کردن سخت‌افزاری جدید به سیستم، مثل یک فلش مموری یا یک هارد دیسک جدید، لینوکس یک فایل جدید که نمایانگر آن سخت‌افزار می‌باشد را در دایرکتوری `/dev`، ایجاد می‌کند. پس از آن، هر نرم‌افزاری می‌تواند با خواندن فایل نمایانگر هر سخت‌افزار، به آن سخت‌افزار دسترسی پیدا کند.

در لینوکس، دو نوع دیوایس‌فایل وجود دارد که هر نوع، نمایانگر چگونگی انتقال داده به سخت‌افزار می‌باشند:

- دیوایس‌فایل‌های کاراکتری

انتقال داده به صورت تک کاراکتری صورت می‌پذیرد. دستگاه‌هایی نظیر فلش مموری‌ها، و ترمینال‌ها از این نوع می‌باشند.

- دیوایس‌فایل‌های بلوکی

انتقال داده به صورت بلوکی از داده‌ها صورت می‌پذیرد. دستگاه‌هایی نظیر هارددیسک‌ها و اینترفیس‌های شبکه از این نوع می‌باشند.

دایرکتوری `/proc`

دایرکتوری `/proc` یکی از مهم‌ترین ابزارها برای عیب‌یابی مشکلات سخت‌افزاری می‌باشد. این دایرکتوری روی هارددیسک سیستم قرار ندارد و بر روی RAM ذخیره می‌شود. کرنل لینوکس، فایل‌ها و داده‌های موجود در این دایرکتوری را پس از نظارت سخت‌افزارهای موجود در سیستم، آپدیت می‌کند.

برای مشاهده‌ی تنظیمات و وضعیت سخت‌افزارهای سیستم، کافی است فایل‌های موجود در این دایرکتوری را با استفاده از دستوراتی نظیر `cat`، `less` و... مشاهده کنیم. فایل‌های موجود در `/proc` می‌توانند اطلاعاتی در مورد CPU، RAM، پورت‌های I/O، IRQ‌ها و... را به ما بدهند. در این بخش به صحبت در مورد فایل مربوط به CPU و RAM می‌پردازیم.

مشاهده‌ی اطلاعات CPU

برای مشاهده‌ی اطلاعات در مورد CPU سیستم، می‌توانیم فایل `/proc/cpuinfo` را مشاهده کنیم. این فایل، اطلاعاتی نظیر سازنده‌ی CPU، مدل CPU، فرکانس پردازنده، تعداد هسته‌ها و... را درون خود دارد:

[root@localhost ~]# cat /proc/cpuinfo

```
[root@localhost ~]# cat /proc/cpuinfo
processor       : 0
vendor_id     : GenuineIntel
cpu family    : 6
model         : 58
model name    : Intel(R) Core(TM) i3-3220 CPU @ 3.30GHz
stepping      : 9
microcode    : 0x12
cpu MHz       : 3300.059
cache size   : 3072 KB
physical id   : 0
siblings     : 2
core id      : 0
cpu cores    : 2
apicid       : 0
initial apicid : 0
fpu          : yes
fpu_exception : yes
cpuid level  : 13
wp           : yes
flags        : fpu vme de pse tsc msr pae mce cx8 apic sep mtrr pge mca cmov pat pse36 clflush mmx
               fxsr sse sse2 ss ht syscall nx rdtscp lm constant_tsc arch_perfmon nopl xtopology tsc_reliable nonst
               op_tsc eagerfpu pni pclmulqdq vmx ssse3 cx16 pcid sse4_1 sse4_2 x2apic popcnt tsc_deadline_timer xsave
               avx f16c hypervisor lahf_lm tpr_shadow vnmi ept vpid fsgsbase tsc_adjust smep arat
bogomips     : 6600.11
clflush size : 64
cache_alignm : 64
address sizes : 43 bits physical, 48 bits virtual
power management:
```

تصویر ۱۵ - مشاهده‌ی اطلاعات CPU با خواندن فایل `/proc/cpuinfo`

توجه کنید که ممکن است که در این فایل، چندین CPU مشاهده کنید. هر CPU موجود در این فایل، اشاره به یک هسته از CPU شما دارد.

مشاهده‌ی اطلاعات RAM

برای مشاهده‌ی اطلاعات RAM، کافی است فایل `/proc/meminfo` را مشاهده کنیم. در این فایل، اطلاعاتی نظیر کل حجم RAM، میزان RAM مصرف شده، میزان حافظه‌ی swap و... وجود دارد:

`[root@localhost ~]# less /proc/meminfo`

```
MemTotal:      995776 kB
MemFree:       711108 kB
MemAvailable:  691176 kB
Buffers:       2108 kB
Cached:        87536 kB
SwapCached:    0 kB
Active:        89012 kB
Inactive:      68452 kB
Active(anon):  68208 kB
Inactive(anon): 7372 kB
Active(file):  20804 kB
Inactive(file): 61080 kB
Unevictable:   0 kB
Mlocked:      0 kB
SwapTotal:    2097148 kB
SwapFree:     2097148 kB
Dirty:        0 kB
Writeback:    0 kB
AnonPages:    68012 kB
Mapped:       22496 kB
Shmem:        7760 kB
Slab:         60916 kB
SReclaimable: 21032 kB
SUnreclaim:   39884 kB
KernelStack:  4176 kB
PageTables:   3712 kB
NFS_Unstable: 0 kB
Bounce:       0 kB
WritebackTmp: 0 kB
CommitLimit:  2595036 kB
Committed_AS: 282476 kB
VmallocTotal: 34359738367 kB
VmallocUsed:   179524 kB
VmallocChunk: 34359310332 kB
HardwareCorrupted: 0 kB
AnonHugePages: 12288 kB
CmaTotal:     0 kB
CmaFree:      0 kB
HugePages_Total: 0
HugePages_Free: 0
HugePages_Rsvd: 0
HugePages_Surp: 0
Hugepagesize: 2048 kB
DirectMap4k:  89984 kB
DirectMap2M:  958464 kB
```

تصویر ۱۶- مشاهده‌ی اطلاعات RAM با خواندن فایل `/proc/meminfo`

دایرکتوری `/sys`

یکی دیگر از روش‌ها برای کار با سخت‌افزارها، دایرکتوری `/sys` می‌باشد. دایرکتوری `/sys`، دقیقاً مانند `/proc`، یک دایرکتوری مجازی می‌باشد؛ یعنی این دایرکتوری به جای هارددیسک، بر روی RAM قرار می‌گیرد. این دایرکتوری توسط کرنل ایجاد می‌شود و از فایل‌سیستم `sysfs` استفاده می‌کند. اطلاعات بسیار زیادی در مورد سخت‌افزارها در دایرکتوری `/sys` وجود دارد. این اطلاعات، میان دایرکتوری‌های متفاوت تقسیم شده‌اند. بررسی فایل‌های موجود در این دایرکتوری‌ها را به شما می‌سپاریم.

`[root@localhost ~]# ls -l /sys/`

```
total 0
drwxr-xr-x.  2 root root 0 May 12 22:40 block
drwxr-xr-x. 35 root root 0 May 12 22:40 bus
drwxr-xr-x. 55 root root 0 May 12 22:40 class
```

```
drwxr-xr-x.  4 root root 0 May 12 22:40 dev
drwxr-xr-x. 16 root root 0 May 12 22:40 devices
drwxr-xr-x.  6 root root 0 May 12 22:40 firmware
drwxr-xr-x.  7 root root 0 May 12 22:40 fs
drwxr-xr-x.  2 root root 0 May 12 22:40 hypervisor
drwxr-xr-x. 10 root root 0 May 12 22:40 kernel
drwxr-xr-x. 162 root root 0 May 12 22:40 module
drwxr-xr-x.  2 root root 0 May 12 22:40 power
```

دستورهای موجود برای کار کردن با سخت‌افزارها

لینوکس دستورهای متعددی برای بررسی سخت‌افزارهای موجود در سیستم در اختیار ما قرار می‌دهد. در این بخش با برخی از این دستورها آشنا می‌شویم.

مشاهده‌ی اطلاعات هارددیسک و... با دستور *lsblk*

دستور *lsblk* کلیه‌ی دستگاه‌های بلوکی موجود در سیستم (قبلاً در مورد دیواس‌فایل‌های بلوکی صحبت کردیم) را به ما نشان می‌دهد. این دستور، برای مشاهده‌ی هارددیسک‌های موجود در سیستم بسیار مناسب می‌باشد. برای مثال:

```
[root@localhost ~]# lsblk
NAME                MAJ:MIN RM  SIZE RO TYPE MOUNTPOINT
sda                  8:0    0   20G  0 disk
├─sda1               8:1    0    1G  0 part /boot
├─sda2               8:2    0   19G  0 part
│   └─centos-root    253:0   0   17G  0 lvm  /
│       └─centos-swap 253:1   0    2G  0 lvm  [SWAP]
sr0                 11:0    1   942M  0 rom
```

sda نشان‌دهنده‌ی هارددیسک و *sr0* نشان‌دهنده‌ی CDROM نصب شده روی سیستم می‌باشد. با استفاده از آپشن *-S*، می‌توانیم فقط اطلاعات مربوط به دستگاه‌های SCSI نصب شده بر روی سیستم را مشاهده کنیم (مثل هارددیسک‌ها، سی‌دی‌رام‌ها و...):

```
[root@localhost ~]# lsblk -S
NAME HCTL      TYPE VENDOR      MODEL                REV  TRAN
sda  2:0:0:0     disk VMware,    VMware Virtual S    1.0  spi
sr0  1:0:0:0     rom  NECVMWar    VMware IDE CDR10   1.00 ata
```

برای کسب اطلاعات بیشتر در مورد آپشن‌های این دستور، بهتر است به *manpage* آن مراجعه کنید.

مشاهده‌ی اطلاعات دستگاه‌های USB با استفاده از *lsusb*

برای مشاهده‌ی دستگاه‌های USB متصل شده به سیستم، از دستور *lsusb* استفاده می‌کنیم. توجه کنید که این دستور به صورت پیش‌فرض روی توزیع CentOS نصب نیست و باید آن را از طریق *yum* روی سیستم نصب کنیم. به صورت زیر:

```
[root@localhost ~]# yum install usbutils
```

```
...
Installed:
usbutils.x86_64 0:007-5.el7
```

```
Complete!
```

```
[root@localhost ~]# lsusb
```

```
Bus 001 Device 002: ID 1307:0165 Transcend Information, Inc. 2GB/4GB/8GB Flash Drive
Bus 001 Device 001: ID 1d6b:0002 Linux Foundation 2.0 root hub
Bus 002 Device 003: ID 0e0f:0002 VMware, Inc. Virtual USB Hub
Bus 002 Device 002: ID 0e0f:0003 VMware, Inc. Virtual Mouse
Bus 002 Device 001: ID 1d6b:0001 Linux Foundation 1.1 root hub
```

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور `lsusb`، توانستیم کلیه دستگاه‌هایی که از طریق USB به سیستم متصل شده‌اند را مشاهده کنیم.

مشاهده‌ی اطلاعات دستگاه‌های PCI با استفاده از `lspci`

همانطور که گفتیم، امروزه اکثر سخت‌افزارها از طریق استاندارد PCI به سیستم متصل می‌شوند. برای مشاهده‌ی کلیه‌ی سخت‌افزارهایی که از طریق استاندارد PCI به سیستم متصل شده‌اند، از دستور `lspci` استفاده می‌کنیم. توجه کنید که این دستور به صورت پیش‌فرض روی سیستم نصب نمی‌باشد و باید آن را از طریق `yum` روی سیستم نصب کنیم. به صورت زیر:

```
[root@localhost ~]# yum install pciutils
```

```
...
Installed:
  pciutils.x86_64 0:3.5.1-3.el7
```

```
Complete!
```

```
[root@localhost ~]# lspci
```

```
00:00.0 Host bridge: Intel Corporation 440BX/ZX/DX - 82443BX/ZX/DX Host bridge (rev 01)
00:01.0 PCI bridge: Intel Corporation 440BX/ZX/DX - 82443BX/ZX/DX AGP bridge (rev 01)
00:07.0 ISA bridge: Intel Corporation 82371AB/EB/MB PIIX4 ISA (rev 08)
00:07.1 IDE interface: Intel Corporation 82371AB/EB/MB PIIX4 IDE (rev 01)
00:07.3 Bridge: Intel Corporation 82371AB/EB/MB PIIX4 ACPI (rev 08)
00:07.7 System peripheral: VMware Virtual Machine Communication Interface (rev 10)
00:0f.0 VGA compatible controller: VMware SVGA II Adapter
...
```

دستور `lspci`، آپشن‌های متفاوتی برای جستجو، فیلتر کردن و نمایش سخت‌افزارهای PCI دارد که توضیح آنها از حوصله‌ی ما خارج است (☺). برای اطلاعات بیشتر، می‌توانید به `manpage` این دستور مراجعه کنید.

ماژول‌های کرنل

کرنل لینوکس برای ارتباط با سخت‌افزارها، احتیاج به یک سری درایور دارد، اما کامپایل کردن درایور برای همه‌ی سخت‌افزارهای موجود، باعث می‌شود که حجم کرنل، بسیار بالا رود. برای جلوگیری از چنین مشکلی، لینوکس از ماژول‌های کرنل استفاده می‌کند. بدین صورت، سیستم می‌تواند فقط درایورهای مورد نیاز برای سیستم شما را درون کرنل قرار دهد.

ماژول‌های کرنل به صورت پیش‌فرض در دایرکتوری `/lib/modules` قرار دارند. ماژول‌ها می‌توانند به صورت سورس‌کد یا باینری‌های از قبل کامپایل شده باشند. کرنل لینوکس موجود در هر توزیع، به همراه خود برخی ماژول‌ها را به صورت پیش‌فرض، دارد. در این بخش با برخی از دستورهای مربوط به ماژول‌های کرنل آشنا می‌شویم.

مشاهده‌ی ماژول‌های لود شده درون کرنل با *lsmod*

برای مشاهده‌ی ماژول‌های لود شده درون کرنل، از دستور *lsmod* استفاده می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# lsmod
Module                Size  Used by
uas                   22445  0
usb_storage           66718  1 uas
ip6t_rpfilter         12595  1
ip6t_REJECT           12625  2
nf_reject_ipv6        13717  1 ip6t_REJECT
ipt_REJECT            12541  2
nf_reject_ipv4        13373  1 ipt_REJECT
xt_conntrack          12760  11
ebtable_nat           12807  1
ip6table_nat          12864  1
nf_conntrack_ipv6     18935  7
nf_defrag_ipv6        35104  1 nf_conntrack_ipv6
nf_nat_ipv6           14131  1 ip6table_nat
ip6table_mangle       12700  1
ip6table_security     12710  1
ip6table_raw          12683  1
iptables_nat          12875  1
nf_conntrack_ipv4     15053  6
nf_defrag_ipv4        12729  1 nf_conntrack_ipv4
nf_nat_ipv4           14115  1 iptables_nat
nf_nat                26583  2 nf_nat_ipv4,nf_nat_ipv6
...
```

همانطور که می‌بینید، این دستور لیستی از ماژول‌های لود شده درون کرنل را به ما نشان می‌دهد. ستون *Module*، نام ماژول را به ما نشان می‌دهد، ستون *Size* نشان‌دهنده‌ی سایز خود ماژول می‌باشد و ستون *Used by* تعداد برنامه‌های در حال اجرایی که از این ماژول استفاده می‌کنند را به ما نشان می‌دهد و پس از آن، لیستی از ماژول‌هایی که به این ماژول وابسته هستند نمایش داده می‌شود؛ البته این لیست در برخی از اوقات، ناکامل می‌باشد.

برای مشاهده‌ی ماژول‌هایی که توسط یک یا چند برنامه‌ی در حال اجرا استفاده شده‌اند، باید به سراغ *grep* برویم:

```
[root@localhost ~]# lsmod | grep -Ev "\s0"
Module                Size  Used by
binfmt_misc           17468  1
vfat                  17461  1
fat                   65950  1 vfat
usb_storage           66718  2 uas
...
```

همانطور که می‌بینید ما با فیلتر خروجی *lsmod* با *grep*، فقط ماژول‌هایی که توسط یک یا چند برنامه‌ی دیگر استفاده شده بودند را نمایش دادیم. ما در اینجا به دنبال خط‌هایی هستیم که در ستون *Used by* آن، عدد ۰ وجود نداشته باشد. برای این کار، خروجی *lsmod* را درون *grep* پایپ می‌کنیم و الگوی ذکر شده را به آن می‌دهیم. دلیل استفاده از آپشن *-Ev*، این است که ما می‌خواهیم از Extended *grep* استفاده کنیم (*-E*) و همچنین می‌خواهیم خطوطی که الگوی مشخص شده را ندارند به ما برگردانده شوند (*-v*). *\s* در الگوی ما، به معنای فاصله‌ی خالی یا *whitespace* می‌باشد و ۰ هم مشخص کننده‌ی عدد صفر می‌باشد. ما با این الگو، به

grep می‌گوییم که خطوطی که در آن فاصله‌ی خالی و بلافاصله پس از آن عدد صفر وجود دارد را به ما نشان **ندهد** (به دلیل استفاده از -v). از آنجایی که اعداد موجود در ستون Size، هرگز با صفر شروع نمی‌شوند، انتخاب این الگو، کار منطقی می‌باشد.

اگر هنوز این دستور و این الگو برای شما گنگ است، می‌توانید به جزوه‌ی جلسه‌ی دوم مراجعه کنید. ما در آن جزوه، به صورت مفصل در مورد دستور grep و همچنین regexها صحبت کردیم.

به دست آوردن اطلاعات در مورد یک ماژول با modinfo

برا به دست آوردن اطلاعات در مورد یک ماژول، از دستور modinfo استفاده می‌کنیم. فرض کنید می‌خواهیم اطلاعاتی نظیر عملکرد، نسخه و... در مورد ماژول vfat به دست آوریم:

```
[root@localhost ~]# modinfo vfat
filename:      /lib/modules/3.10.0-1062.el7.x86_64/kernel/fs/fat/vfat.ko.xz
author:        Gordon Chaffee
description:    VFAT filesystem support
license:        GPL
alias:          fs-vfat
retpoline:      Y
rhelversion:    7.7
srcversion:     A3254796A3CD9815ABDDC94
depends:         fat
intree:         Y
vermagic:       3.10.0-1062.el7.x86_64 SMP mod_unload modversions
signer:         CentOS Linux kernel signing key
sig_key:        51:08:4E:41:88:03:02:BE:5C:B0:74:AC:0D:A3:FE:10:23:3B:7F:1C
sig_hashalgo:   sha256
```

همانطور که می‌بینید، با استفاده از دستور modinfo اطلاعات به درد بخوری در مورد این ماژول به دست آوردیم. مثلاً با نگاه به ردیف description، می‌بینیم که این ماژول به سیستم کمک می‌کند که فایل سیستم vfat را بخواند.

اضافه و حذف کردن ماژول به کرنل با استفاده از modprobe

گاهی اوقات ممکن است مجبور باشیم برای اضافه کردن یک قابلیت به لینوکس، ماژول آن را به کرنل اضافه کنیم. برای بارگذاری یک ماژول درون کرنل، از modprobe استفاده می‌کنیم. برای مثال ممکن است بخواهیم بین دو سرور لینوکس، یا یک سرور لینوکس و یک روتر، تونل GRE بزنیم. برای انجام این کار، باید ابتدا ماژول GRE را درون کرنل بارگذاری کنیم:

```
[root@localhost ~]# modprobe ip_gre
```

اگر بارگذاری ماژول در کرنل به صورت صحیح صورت گیرد، modprobe هیچ چیزی در خروجی به شما نشان نمی‌دهد، ولی سیستم شما الان قابلیت ایجاد یک تونل GRE را دارد. صحبت در مورد تونل‌های GRE از حوصله‌ی ما خارج است، پس به آن نمی‌پردازیم؛ ولی فکر نکنید که بلد نیستیم ☺.

برای حذف کردن یا unload کردن یک ماژول، از آپشن -r دستور modprobe استفاده می‌کنیم:

```
[root@localhost ~]# modprobe -r ip_gre
```

اگر این دستور به صورت صحیح اجرا شود، چیزی در خروجی مشاهده نخواهید کرد، اما ماژول مشخص شده از کرنل حذف می‌شود.

